

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra regionálního managementu

Bakalářská práce

Struktura ekologického zemědělství a jeho podpora v ČR

Vypracoval: Martin Maňhal

Vedoucí práce: doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.

České Budějovice 2018

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin MAŇHAL**
Osobní číslo: **E15367**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Strukturální politika EU pro veřejnou správu**
Název tématu: **Struktura ekologického zemědělství a jeho podpora v ČR**
Zadávající katedra: **Katedra regionálního managementu**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Cílem bakalářské práce je charakterizovat ekologické zemědělství a zhodnotit čerpání dotací v ekologickém zemědělství v Jihočeském kraji a jeho jednotlivých okresech a porovnat získané údaje s celorepublikovou situací.

Metodika práce:

1. Vývoj a charakteristika Ekologického zemědělství v ČR.
2. Dotační politika (omezení, platby).
3. Porovnání jednotlivých krajů ČR z hlediska počtů ekologických zemědělců a množství získaných dotačních titulů.
4. Podrobnější analýza Jihočeského kraje v rámci okresů.
5. Diskuse a interpretace získaných výsledků.

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární rešerše, 3. Cíl a metodika, 4. Řešení problematiky, 5. Provedení analýzy, 6. Závěr, 7. Resumé, 8. Použitá literatura, 9. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Rozsah pracovní zprávy: **40-50 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

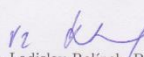
Seznam odborné literatury:

1. Dvorský, J., & Urban, J. (2014). Základy ekologického zemědělství: podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Komise (ES) č. 889/2008 s příklady (2., aktualizované vydání). Brno: ÚKZÚZ.
2. Hrabalová, A., (Ed.). (2016). Ročenka ekologického zemědělství 2015. Praha: Ministerstvo zemědělství.
3. Moudrý, J. (2007). Základní principy ekologického zemědělství: odborná monografie. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta.
4. National Research Council (U.S.). (1989). Alternative agriculture. Committee on the Role of Alternative Farming. Methods in Modern Production of Agriculture. Washington, D.C.: National Academy Press.
5. Szűcs, I. & Zsarnóczai, J. S. (2012). Economics of sustainable agriculture. Gödöllő: Szent István University Publishing.
6. Šarapatka, B., & Urban, J. (2005). Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi. Šum-perk: PRO-BIO.

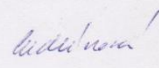
Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.**
Katedra regionálního managementu

Datum zadání bakalářské práce: **2. ledna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **13. dubna 2018**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (2E)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 14. března 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

Maňhal Martin

Poděkování

Děkuji vedoucí práce paní doc. Ing. Evě Cudlínové, CSc., za cenná doporučení, rady, připomínky a odborné vedení bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Literární část	4
2.1 Definice Ekologického zemědělství	4
2.2 Ekologické zemědělství jako trvale udržitelný systém.....	5
2.3 Specifika Ekologického zemědělství.....	7
2.3.1 Rostlinná produkce	7
2.3.2 Živočišná produkce.....	8
2.4 Historie ekologického zemědělství ve světě.....	9
2.5 Cíle ekologického zemědělství	10
2.6 Principy ekologického zemědělství podle IFOAM	11
2.6.1 Princip zdraví.....	11
2.6.2 Princip ekologie	11
2.6.3 Princip spravedlnosti.....	12
2.6.4 Princip péče.....	12
2.7 Kontrola a certifikace.....	12
2.8 Označování bioprodukce	14
2.9 Mimoprodukční funkce ekologického zemědělství.....	14
2.9.1 Ochrana půdy.....	15
2.9.2 Ochrana vod.....	15
2.9.3 Ochrana biodiverzity.....	16

2.10 Vývoj a současný stav Ekologického zemědělství ČR.....	16
2.11 Dotační politika ČR pro programovací období 2014-2020	19
2.12 Akční plán ekologického zemědělství	21
3. Cíl práce a hypotézy	23
4. Materiál a metodika	24
5. Praktická část	26
5.1 Charakteristika Jihočeského kraje	26
5.2 Srovnání situace v ekologickém zemědělství v ČR a Jižních Čechách.....	28
5.2.1 Výměra a struktura ploch v ekologickém zemědělství.....	28
5.2.2 Počet ekologických subjektů	32
5.2.3 Rostlinná produkce	34
5.2.4 Živočišná produkce.....	43
5.2.5 Dotační podpora.....	45
5.2.6 Rozhory s ekologickými zemědělci Jihočeského kraje	50
6. Výsledky a doporučení	52
8. Závěr	55
I. Summary and Keywords	56
II. Seznam použitých zdrojů a literatury.....	57
III. Seznam grafů, tabulek a obrázků	59

1. Úvod

Na ekologické zemědělství se v České republice nahlíží teprve jako na mladý obor. Má za sebou přes 25 let poměrně dynamického vývoje. Začátky se datují na počátek 90. let, kdy se k přechodu od konvenčního zemědělství k ekologickému uchýlily první 3 propagátorské farmy.

Ekologické zemědělství je moderní formou obhospodařování půdy s přísně omezeným nebo zakázaným používáním chemických vstupů, jenž mají nepříznivé dopady na životní prostředí, zdraví hospodářských zvířat, a hlavně na zdraví lidí. Dále se vyznačuje produkcí vysoce kvalitních potravin, takzvaných biopotravin, které se v dnešní době stávají více atraktivnějšími pro své spotřebitele.

Vedle produkční funkce jsou významné i mimoprodukční funkce. Tyto funkce mají pozitivní přínos na životní prostředí (půdu, vodu, ovzduší), biodiversitu a krajinu. V důsledku stále se zhoršujícího stavu životního prostředí se stává ochrana životního prostředí jednou z hlavních priorit politik celého světa, zejména Evropské unie. Ekologické zemědělství vychází z předpokladu respektování koloběhu přírody a není tak pouze systémem produkující potraviny, ale jde o multifunkční systém, který má nejen ekonomické, ale i sociální a environmentální cíle.

Myslím si, že v blízké budoucnosti bude přechod na ekologické zemědělství nevyhnutelný, a to z mnoha důvodů. Jedním z důvodů je snížení kvality půdy (utužení, eroze), které je způsobováno vinou těžkých strojů a minerálních hnojiv. Dalším důvodem je pomoc při zachování kulturní krajiny a udržení osídlenosti na venkově. Další problémy jsou s plodností hospodářských zvířat nebo s klíčivostí osiv. Spousta lidí nahlíží na půdu jako na komoditu, ne jako na prostředek umožňující produkci potravin, nezbytnou pro život.

2. Literární část

2.1 Definice Ekologického zemědělství

Ekologické zemědělství (EZ) je ve světě i u nás uznávanou metodou, která je definována zákonem. V různých koutech světa je tento druh obhospodařování nazýván jinak. V anglicky mluvících zemích je označováno jako organické zemědělství (organic farming GB, organic agriculture USA). V německy mluvících je pak označováno jako zemědělství biologické (biologische Landwirtschaft). Označení organické, biologické a ekologické jsou rovnocenná synonyma a jejich užití je závislé na rozhodnutí jednotlivých zemí (Šarapatka & Urban, 2006).

Mezi nejvýznamnější definice EZ patří obecná definice ekologického zemědělství podle IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements – Mezinárodní federace organického zemědělství), která byla přijata v Itálii v roce 2008 na svém valném shromáždění po 3 letech intenzivních konzultací. Obecná definice ekologického zemědělství podle IFOAM zní:

„Ekologické zemědělství je výrobní systém, který dbá na udržení půdní úrodnosti, ekosystémů a udržení zdraví lidí. Spoléhá na ekologické procesy, biodiverzitu a cykly přizpůsobené místním podmínkám, spíše než na využívání vstupů s nepříznivými účinky. Ekologické zemědělství v sobě spojuje tradice inovace a vědu ve prospěch sdíleného prostředí a podpory spravedlivých vztahů a dobré kvality života pro všechny zúčastněné.“
(IFOAM, 2018)

Nejrozšířenější definicí, která se vyskytuje v českých literaturách i v (Zákon č. 242/2000 Sb., 2000) je definice, která říká, že se jedná o druh hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho dílčí složky. Stanovuje omezení či zákazy používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat.

Podle (Moudrý, 2007) je ekologické zemědělství holistický systém řízení produkce, který podporuje a zlepšuje zdravotní stav agrárního ekosystému, včetně biodiverzity, biologických cyklů, a biologické aktivity půdy. Klade důraz na používání výrobních způsobů proti používání výstupů z hospodaření, a přitom se řídí tím, že regionální podmínky vyžadují systémy přizpůsobené danému místu. Toho dosahuje používáním, kde to je možné, agronomických, biologických, a fyzikálních metod, oproti používání

syntetických látek, s cílem dosáhnout všech specifických funkcí systému.

Ekofarma-uzavřená hospodářská jednotka obsahující pozemky, hospodářské budovy, provozní zařízení a popřípadě i hospodářská zvířata (Nařízení Komise (ES) 889/2008, 2008).

Bioprodukt-je surovina, která může být rostlinného nebo živočišného původu vytvořená v ekologickém zemědělství. Je určena k výrobě biopotravin, na které bylo vydáno osvědčení o původu bioproduktu (Zákon č. 242/2000 Sb., 2000).

Biopotravina-jedná se o potravinu, která je vyrobená z bioproduktů, povolených a přídatných látek a také povoleného množství podílu surovin z konvenčního zemědělství povolených vyhláškou. Také na biopotravinu musí být vystaveno osvědčení o původu. (Nařízení Rady (ES) 834/2007, 2007).

2.2 Ekologické zemědělství jako trvale udržitelný systém

Z celosvětového pohledu můžeme zemědělství 20. století považovat za úspěšné, jelikož dokázalo uspokojit potřebu produkce potravin. Výnosy důležitých plodin rostly a zároveň docházelo ke snižování cen potravin vzhledem ke kupní síle obyvatelstva. Na druhou stranu jsme svědky zhoršení kvality přírodních zdrojů, bez kterých zemědělství nemůže fungovat. Jedná se o závislost na půdě, vodě a biodiverzitě. Toto zemědělství je nazýváno konvenčním zemědělstvím (Šarapatka, 2010).

Konvenční zemědělství je rozvíjeno s cílem maximalizace produkce a zisku. V průběhu 20.století se začaly objevovat oblasti, kde zemědělství začalo ohrožovat produktivitu. Jedná se o negativní ovlivnění a o degradaci půdy, vody, snížení diverzity a o změny ekologických procesů, které ovlivnily ekologické procesy. Dá se říct, že konvenční zemědělství nelze považovat za trvale udržitelné (Šarapatka & Urban, 2003).

Již v 80. letech 20.století se v rámci Společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP EU) začalo uplatňovat hledisko, které vychází z předpokladu, že zemědělec je odpovědný za krajinu. V roce 1993 organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) definovala trvale udržitelné zemědělství jako systém chránící a zachovávající půdu, vodu, rostlinné a živočišné genové zdroje, systém nedegradující životní prostředí, systém, který musí být zvládnutelný, ekonomicky soběstačný a sociálně akceptovatelný (FAO, 2018).

Trvalá udržitelnost nebo trvale udržitelný rozvoj je definován jako proces, který splňuje potřeby současných generací, aniž by se dotýkal schopnosti budoucích generací

uspokojovat své potřeby (Zákon č. 17/1992 Sb., 1992). Nejblíže trvalé udržitelnosti a definici trvale udržitelného zemědělství je přiblíženo ekologické zemědělství, které se snaží o jeho zásady. Vychází z multifunkčního konceptu, který je založen na rovnováze 3 pilířů – ekonomického, sociálního a ekologického. Ekologické zemědělství tedy vychází z předpokladu respektování koloběhu přírody a není tak pouze systémem produkcí potravin, ale jde o jeho multifunkcionalitu, která má nejen ekonomické, ale i sociální a environmentální cíle.

Pozitiv vycházejících z trvalé udržitelnosti ekologického zemědělství je několik. Mezi pozitiva patří ekonomická výhodnost z dlouhodobého hlediska. Dalšími pozitivy jsou snížení nadprodukce, úspora energie a neobnovitelných zdrojů, které jsou založeny na co největší uzavřenosti koloběhů v rámci zemědělských podniků. Dále pak ochrana životního prostředí, biodiverzity a krajinného rázu ale hlavně také ochrana povrchových a podzemních vod, jež patří mezi priority dnešních politik. Důraz je kladen i na stabilitu osídlení venkova, kde je kladen důraz na podporu udržení osídlení, která by měla napomoci k obnově venkova (Šarapatka, 2010).

Obrázek č. 1: Multifunkční koncept EZ

Zdroj: Ekologické zemědělství, 2003

2.3 Specifika Ekologického zemědělství

2.3.1 Rostlinná produkce

V níže uvedeném textu jsou popsány nezbytné zásady ekologického hospodaření vyplývajících ze zákona o ekologickém zemědělství a z prováděcí vyhlášky.

Osevní postup musí být založen na udržení a zvyšování půdní úrodnosti a zaručení živin pro růst rostlin a minimalizaci ztrát živin. Dále musí být pestrý a vyvážený. Podle (Kalinová, 2007) osevní postup musí umožnit:

- Pěstování plodin s různou konkurenční schopností vůči plevelům, škůdcům a původcům chorob
- Obměňování plodin zhoršujících půdní strukturu a její vlastnosti
- Zajištění vysokého obsahu humusu v půdě
- Vyžívání zeleného hnojení, různých podsevů, meziplodin
- Zahrnutí luskovin nebo jetelovin k zvýšení úrodnosti

Výživa a hnojení rostlin

Výživa rostlin v EZ je obstarávána hlavně čerpáním živin z půdní zásoby, která je neustále doplňována živinami ze statkových hnojiv a zeleného hnojení. V EZ je možné používat statková hnojiva, která pochází z ekologických farem. Existuje zde i výjimka v podobě hnojiv z farem, které se nacházejí v přechodném období (konverzi). Tato hnojiva ale musí být kompostována nebo fermentována. Mezi nejčastější hnojiva patří kravský hnůj a močůvka (Šarapatka & Urban, 2006).

Při zeleném hnojení se pěstují rostliny za účelem jejich zaorání v zeleném stavu (ve fázi kvetení nebo před ní) na tom pozemku, kde byly vypěstované. Zelené hnojení zásobuje půdu dusíkem a navyšuje obsah humusu (Lacko-Bartošová & kol., 2005).

Obdělávání půdy vychází ze šetrného způsobu, který by měl zlepšovat fyzikální vlastnosti půdy, úrodnost a protierozního působení. **Regulace škodlivých činitelů** se v EZ opírá o preventivní opatření, optimální osevní postupy, smíšené kultury a zelené hnojení. **Přímá regulace** plevelů je prováděna hlavně mechanicky – plečkováním, vláčením nebo podrýváním (Moudrý, et al., 2007).

Regulace chorob a škůdců je založená především na fyzikálních a biologických metodách regulace. Všechny povolené postupy a přípravky jsou v příloze II. Nařízení rady (Šarapatka & Urban, 2006).

Rozmnožovací materiál musí pocházet jedině z rostlin, které byly pěstovány v ekologickém zemědělství. O rozmnožovací materiál se stará ÚKZUZ, který vede seznam potřebného rozmnožovacího materiálu pro EZ. **Sklizňové a posklizňové technologie** i dopravní a skladovací zařízení musí být čisté, aby nemohly kontaminovat bioprodukty. **Trvalé travní porosty** musí být pravidelně spásány a sklizeny (Konvalina, 2014).

2.3.2 Živočišná produkce

V ekologickém chovu hospodářských zvířat by se mělo dbát na dodržování tzv. pohody zvířat neboli welfare (Daly, 2011), která se skládá z 5 hlavních bodů. Zlepšení chovů a pohody hospodářských zvířat je jedním z cílů zemědělské politiky EU. Mezi 5 hlavních bodů patří (Šarapatka & Urban, 2005):

- svoboda od nepohodlí
- svoboda od bolesti zranění a onemocnění,
- svoboda od strachu a stresu
- svoboda od hladu a žízně
- svoboda projevit přirozené chování

Krmení a výživa

Ekologičtí zemědělci by měli zajišťovat výživu hospodářských zvířat ze svých vlastních krmiv. To znamená, že například výživa přežvýkavců by měla být zabezpečována krmivy z víceletých pícnin a trvalých travních porostů z vlastní ekofarmy. V případě, že zemědělec není schopen zajistit vlastní krmivo, tak při nákupu krmiv musí dbát jistých pravidel (Vaarst, et al., 2004) .

Nakupovaná krmiva z přechodného období mohou tvořit nejvíce 50 % sušiny, oproti tomu z vlastní přechodné produkce až 80 % sušiny roční krmné dávky. Krmiva pocházející z konvenčního zemědělství mohou činit maximálně 5 % roční krmné dávky býložravců a 15 % u ostatních zvířat. Hraniční povolené procento konvenčních krmiv v denní krmné dávce by nemělo překročit 25 % její sušiny (Šarapatka & Urban, 2003).

Reprodukce v ekologickém podniku by měla být obstarána přirozenou plemenitbou. Povolena je pouze umělá inseminace. **Ustájení** vychází z předpokladu, že je potřeba zajistit dostatek prostoru pro pohyb zvířat, přirozené ventilace a osvětlení, přirozený způsob odpočinku, péči o vlastní tělo a podestýlku z přírodních materiálů. Dále je zakázáno trvalé ustájení v uzavřených z tísňených prostorách bez možnosti výběhu.

Zvířata, jež jsou chována bez ustájení, musí mít zajištěna ochranu před větrem, deštěm, sluncem nebo třeba extrémními teploty (Moudrý, 2007).

2.4 Historie ekologického zemědělství ve světě

První zmínky o začátcích ekologického zemědělství (západní a střední Evropa) se datují k období po 1. světové válce kolem roku 1920. Problémem se stala industrializace a urbanizace trvající od poloviny 19. st., která se začala projevovat snížením kvality půdy (eroze, utužení), projevil se problémy s plodností hospodářských zvířat nebo s klíčovostí osiv (Lacko-Bartošová & kol., 2005).

Reakcí byl například přednáškový cyklus Rudolfa Steinera pro zemědělce, či zahájení pokusů sira Alberta Howarda v Anglii. Rudolf Steiner byl zakladatelem biodynamické zemědělství, což bylo pravděpodobně prvním uceleným systémem ekologického zemědělství (Šarapatka & Urban, 2003).

Během 20. století se vyvíjeli směry, které zásadním způsobem ovlivnily rozvoj ekologického zemědělství (Šarapatka, et al., 2008).

V 1. desetiletích tohoto století se začalo rozvíjet přírodní zemědělství, pro které byla typická snaha o biologické porozumění půdní úrodnosti a zajištění kvalitních produktů. V 30. letech vzniklo biologicko-dynamické zemědělství, kde začalo docházet změnám v hospodaření s krmivem a k přestavbě osevních postupů. Vedle bio-dynamického zemědělství se začalo vyvíjet organické zemědělství, které bylo typické pro anglicky mluvící země a vyznačovalo se například mělkou orbou a kompostováním z chlévské mrvy.

Po 2. světové válce se začalo vyvíjet organicko-biologické zemědělství. Mezi zásady tohoto zemědělství patřilo: zákaz používání minerálních hnojiv a pesticidů, zavádění kompostování, nezapravování organických hnojiv do půdy a zachování přirozené vrstvy půdy. Typické bylo pro tradiční selský způsob života ve Švýcarsku. Ve francouzsky mluvících zemích se od 50. let začalo vyvíjet biologické zemědělství, pro které bylo charakteristické používání mořských řas jako hnojiv. V německy mluvících zemích se od 60. let začalo vyvíjet biologické zemědělství, pro které bylo typické zelené hnojení (Lockeretz, 2007).

Mezníkem pro vznik ekologického zemědělství bylo období po 2. sv. válce nazývané „zelená“ revoluce, u nás spíše „Socializace zemědělství“. U nás tento proces probíhal ve dvou etapách. První etapa představovala socializaci venkova, pod čímž si představím

změnu dosavadních zvyklostí a změnu způsobu života na venkově, a především kolektivizaci zemědělství. Druhá etapa si kladla za cíl intenzifikovat zemědělskou výrobu, to znamená, že do zemědělství vstoupily nové biologické a chemické prvky. Podle (Šarapatka & Urban, 2003) toto byl hlavní důvod vzniku EZ, jako reakce na tyto události.

V 70. letech 20. století došlo ke vzniku mezinárodní federace IFOAM. Tato organizace sídlí v Německu a měla významný vliv na uznání EZ v Evropě, kde v roce 1991 bylo přijato nařízení rady přijato nařízení Rady EHS č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a označování ekologických produktů a potravin (Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91, 1991) .

Největší nárůst ploch zaznamenalo EZ v Evropě v 90. letech, a to hlavně kvůli podpůrným programům EU (Lacko-Bartošová & kol., 2005).

2.5 Cíle ekologického zemědělství

Definice cílů ekologického zemědělství jsou definovány různými způsoby, proto se můžeme setkat s různými přístupy definování cílů. I přesto, že téměř každá odborná literatura přichází s jinými pojmy, tak základ je poměrně stejný. Například mezi hlavní cíle podle (Moudrý, 2007) patří:

- Trvalé udržení a zlepšení půdní úrodnosti
- Ochrana genofondu a udržení biodiverzity.
- Zachování krajinných prvků a jejich harmonizace.
- Hospodaření s vodou, udržení vody v krajině, ochrana povrchových a spodních vod před znečištěním.
- Efektivní využívání energie, orientace na obnovitelné zdroje.
- Snaha o maximální recirkulaci živin a zábrana vnosu cizorodých látek do agroekosystému.
- Produkce kvalitních potravin a surovin.
- Optimalizace životních podmínek pro všechny organismy včetně člověka

Podle (Dvorský & Urban, 2014) mezi hlavní cíle patří:

- udržování a zlepšování úrodnosti půdy, využívání co nejvíce uzavřených koloběhů látek
- neznečišťovat životní prostředí zemědělskou činností
- minimalizovat používání neobnovitelných surovin a fosilní energie

- uchovat přírodní ekosystémy v krajině, chránit přírodu a její diverzitu
- nepoužívat rychle rozpustná průmyslová hnojiva a chemicko-syntetické pesticidy
- hospodářským zvířatům vytvořit podmínky, které odpovídají jejich fyziologickým a etologickým potřebám a humánním a etickým zásadám
- produkovat kvalitní (bio)potraviny a krmiva o vysoké nutriční hodnotě a v dostatečném množství

2.6 Principy ekologického zemědělství podle IFOAM

O principech ekologického zemědělství pojednává také IFOAM, která zformulovala čtyři základní principy. Tyto čtyři principy jsou základem ekologického zemědělství. Z těchto principů ekologické zemědělství roste a rozvíjí se. Vyjadřují, jaký přínos může mít ekologické zemědělství pro svět (IFOAM, 2018).

2.6.1 Princip zdraví

Ekologické zemědělství by mělo udržovat a zlepšovat zdraví půdy, rostlin, zvířat, lidí a planety jako jednoho celku.

Tento princip zdůrazňuje, že zdraví lidí a společnosti nemůže být oddělováno od zdraví ekosystémů – zdravá půda produkuje zdravé rostliny, které dále podporují zdraví zvířat a lidí.

Úlohou ekologického zemědělství je udržovat a vylepšovat zdraví ekosystémů a organismů od člověka až po ty nejmenší organismy nacházející se v půdě. Cílem EZ je vytvářet kvalitní, nutričně bohaté potraviny, jenž pomáhají k udržení dobrého zdraví. Proto je nezbytné, aby se EZ vyvarovalo používání chemických hnojiv, různých veterinárních léků a potravních aditiv, které mohou ovlivnit naše zdraví.

2.6.2 Princip ekologie

Ekologické zemědělství by se mělo opírat o živé ekologické systémy a koloběhy, pracovat s nimi, napodobovat je a pomáhat jejich udržení.

Tento princip říká, že ekologické zemědělství je součástí živých ekologických systémů a jeho produkce by měla být založena na ekologických postupech a recyklaci. Systémy EZ by měly zapadat do koloběhů a ekologických rovnováh přírody. I přes univerzálnost přírodních koloběhů je potřeba přizpůsobit EZ místním podmínkám, ekologii kultury a měřítkům. Je důležité snižovat vstupy opětovným použitím, recyklací a efektivním řízením surovin a energií s cílem udržet a zlepšit kvalitu prostředí a šetřit zdroje.

2.6.3 Princip spravedlnosti

Ekologické zemědělství by mělo být založeno na vztazích, které zajišťují spravedlnost s ohledem na příležitosti člověka a životního prostředí.

Tento princip zdůrazňuje, že lidé, kteří jsou součástí ekologického zemědělství, by měli udržovat a vytvářet nové mezilidské vztahy tak, aby zaručili spravedlnost pro všechny úrovně zúčastněných (zemědělce, zákazníky, zpracovatele, distributory).

Dále zdůrazňuje, že hospodářským zvířatům by měly být poskytnuty dobré životní podmínky a příležitosti, jež jsou v souladu s jejich fyziologií, chováním a pohodou.

S přírodními zdroji by mělo být zacházeno sociálně a ekologicky spravedlivě, aby zde byla možnost zachování pro budoucí generace.

2.6.4 Princip péče

Ekologické zemědělství by mělo být vedeno preventivním a zodpovědným způsobem s cílem hájit zdraví a pohodu současných a budoucích generací a životního prostředí.

Princip péče říká, že je možné zvyšovat efektivitu a produktivitu, ale nemělo by to být na úkor zdraví a pohody. Je třeba dbát na předběžnou opatrnost a odpovědnost při výběru nových technologií.

2.7 Kontrola a certifikace

V Evropské unii se kontroly a certifikace řídí předpisy EZ. Konkrétně to jsou NR č. 834/2007 a NK č.889/2008. Tyto dokumenty upravují kontrolní postupy pro ekologicky hospodařící podniky, stejně jako pro zpracovatele, dovozce a obchodníky s biopotravinami (Nařízení Rady (ES) 834/2007, 2007), (Nařízení Komise (ES) 889/2008, 2008).

Členské státy EU se mohou rozhodnout, jestli bude kontrolní systém provozován buď jako privátní, státní nebo kombinovaný.

V České republice využíváme kombinovaného kontrolního systému. V kombinovaném systému vykonávají kontrolu a certifikaci soukromé kontrolní subjekty. Stát pověřil úřední dozorový orgán výkonem cílených i námatkových kontrol. Mohou to být i kontroly se zaměřením na vyplácené dotace na EZ, které jsou delegované platební agenturou (Dvorský & Urban, 2014).

Kontrolou dodržování právních norem a certifikací jsou v současné době Ministerstvem

zemědělství pověřeny čtyři soukromé akreditované organizace: KEZ o.p.s. (CZ-BIO-001), ABCERT AG, organizační složka (CZ-BIO-002), Biokont CZ, s.r.o. (CZ-BIO-003) a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r.o. (CZ-BIO-004) (eAGRI, 2018).

Jejich úkolem je kontrolovat, zda všechny subjekty podnikající v EZ sektoru (tj. zemědělské podniky, výrobci, distributoři biopotravin, dovozci ze třetích zemí, smluvní zpracovatele aj.) se řádně drží právních předpisů pro EZ, zaručují konzumentům pravost biopotravin, umožňují producentům používat ochrannou známku u uznaných bioproduktů a chrání je před nekalou konkurencí. Fyzická kontrola je povinná minimálně jednou ročně u každého podniku registrovaného v EZ, konkrétně u zemědělce, výrobce, distributora, dovozce ze třetích zemí, smluvního zpracovatele apod.. Dohled nad kontrolními organizacemi a statní kontrolu činí MZE (Odbor environmentální a ekologického zemědělství) (Moudrý, et al., 2007).

System kontroly EZ je navíc od 1. 1. 2010 podřízen nařízením Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách, kdy byla doplněna ještě i statní úřední kontrola ze strany ÚKZUZ za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel pro zdraví zvířat. Kontrolu dodržování podmínek welfare hospodářských zvířat v ČR obecně provádí Státní veterinární správa, která taktéž s Ministerstvem zemědělství spolupracuje. Do kontroly kvality ekologických produktů je zapojena i Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI), která v rámci svých kontrolních akcí odebírá i určité procento vzorků biopotravin. Za oblast kontroly podmínek dovozů bioproduktů ze třetích zemí zodpovídá Generální ředitelství cel v rámci celních kontrol (Dvorský & Urban, 2014).

Obrázek č. 2: Certifikát EZ

Zdroj: www.biospotrebitel.cz

2.8 Označování bioprodukce

Všechny bioprodukty musí být označeny v souladu se zákonem č.242/2000Sb. A v souladu s požadavky evropských právních předpisů (Zákon č. 242/2000 Sb., 2000).

Od 1.července 2010 je pro všechny ekologické výrobce v EU povinné používat pro označení biopotravin jednotné logo Evropské unie (viz obrázek 2). S povinným užíváním loga EU pro ekologickou produkci je rovněž nutné označovat místo, kde byly vyprodukovány zemědělské suroviny, z nichž se produkt skládá. Pro biopotravinu dovezené do EU ze třetích zemí je evropské logo dobrovolné (Biospotřebitel, 2018).

Bioprodukt, biopotravina a ostatní bioprodukty, které byly kontrolovány v ČR, se označují logem ČR. Toto logo (biozebra) neznačí žádný nadstandard nad předpisy EU pro EZ, ani **negarantuje český původ biopotravin**.

Grafické označení BIO v ČR se skládá z tzv. biozebry (viz obrázek 4), nápisu „Produkt ekologického zemědělství“ a čísla příslušné kontrolní organizace. CZ-BIO-001 pro KEZ o.p.s., CZ-BIO-002 pro ABCERT AG, CZ-BIO-003 pro Biokont CZ, s.r.o. a CZ-BIO-004 pro nejnovější kontrolní organizaci Bureau Veritas Czech Republic, spol. s.r.o. (eAGRI, 2018).

Obrázek č. 3: Jednotné logo Evropské unie

Zdroj: www.eagri.cz

Obrázek č. 4: Národní značení – Biozebra

Zdroj: www.eagri.cz

2.9 Mimoprodukční funkce ekologického zemědělství

V současné době se nenahlíží na zemědělství jenom jako na produkční systém, ale má i další nezastupitelné funkce. Je to právě ekologické zemědělství, které má k multifunkčnímu modelu zemědělství nejbližší. Multifunkční model vychází z předpokladu trvale udržitelného zemědělství, který je definován jako systém chránící a zachovávající půdu, vodu, rostlinné a živočišné genové zdroje, systém nedegradující životní prostředí, systém, který musí být zvládnutelný, ekonomicky soběstačný a sociálně akceptovatelný (Šarapatka & Urban, 2003).

Aspekty trvale udržitelného zemědělství (Lichtfouse, et al., 2009):

- Má minimální negativní vlivy na životní prostředí
- Chrání a obnovuje úrodnost půdy a její kvalitu, chrání půdu před erozí
- Využívá vodu tak, aby zásoby kvalitní vody mohly být obnovovány a zároveň aby byly uspokojovány potřeby
- Chrání biologickou diverzitu jak v přírodním prostředí, tak ve využívané venkovské krajině
- Omezuje vstupy a využívá koloběhů prvků, spoléhá na zdroje uvnitř ekosystémů, včetně sousedních společenstev

V ekologickém zemědělství je nejvíce kladen důraz na environmentální funkce. Mezi environmentální funkce patří (Moudrý, 2007):

2.9.1 Ochrana půdy

K optimálnímu zdraví a strukture půdy se v ekologickém zemědělství aplikují mechanické a fyzikální metody kultivace půdy. Tyto přístupy pomáhají udržovat biodiverzitu jak na povrchu, tak pod povrchem. Několik studií prokázalo, že ekologické zemědělství zvyšuje počet prospěšných organismů žijících v půdě, což přispívá ke zdraví plodin a hospodářských zvířat (Stolze, et al., 2000).

Dalšími ochrany jsou zavedení pestrého osevního postupu za účelem pestrého narušení životního cyklu plevelů a škůdců, což poskytuje dostatečný čas potřebný pro zotavení půdy a doplňuje potřebné živiny. Také vysetí plodin zeleného hnojení nebo Nepoužívání umělých hnojiv a pesticidů s cílem zabránit dlouhodobým změnám v chemickém složení a struktuře půdy, která je potom bez dalšího používání těchto látek méně úrodná (Dvorský & Urban, 2014).

2.9.2 Ochrana vod

Systémy ekologického zemědělství pomáhají udržovat a v některých případech i zlepšovat kvalitu vody, přes redukci chemikálií používaných v zemědělství, které by jinak zakončili svoji cestu v řekách, jezerech, potocích a ostatních vodách (Stolze, et al., 2000).

Zákaz použití syntetických hnojiv a pesticidů, stejně tak nepoužívání různých hormonů a snížení spotřeby léčiv (hlavně antibiotik), minimalizuje riziko zanesení těchto látek do vod. Díky nižším dávkám hnojení se snižuje i riziko eutrofizace vodních ploch, to je nadměrné přemnožení řas způsobené splachem či průsakem živin do vody, což následně

snižuje obsah kyslíku a znemožňuje život vodních rostlin a živočichů (Šarapatka, 2010).

2.9.3 Ochrana biodiverzity

V ekologickém zemědělství je využíváno mnoha postupů, které zvyšují produktivitu a současně ovlivňují rozvíjení další fauny a flory a pomáhají zachovat přirozenou biodiverzitu. Mezi tyto postupy patří (Lampkin, et al., 1999):. Zavádění přirozených nepřátel plevelů a škůdců pomáhá k rozvoji fauny; pěstování původních druhů rostlin udržuje přirozenou diverzitu; používání statkových hnojiv zvyšuje koncentraci mikroorganismů, žížal, pavouků a brouků v půdě; větší pestrost osevních postupů a víceleté střídání plodin a volba vhodných odrůd, podporuje rozvoj porostů pěstovaných plodin a znevýhodňuje plevele.

Mezi další mimoprodukční funkce patří: Estetická, historická, kulturní, naučná, rekreativní, hygienicko-léčebná, sekuritativní, sociální.

2.10 Vývoj a současný stav Ekologického zemědělství ČR

EZ má v ČR za sebou přes čtvrt století vývoje od několika průkopnických farem a propagátorů (první 3 farmy v roce 1989- ZD Dubicko, Nové Losiny v Jeseníkách (tehdejší statek Hanušovice) a ve Starém Hrozenkově v Bílých Karpatech až po dnešní stav, kdy ke konci června 2015 hospodařilo ekologicky 4 176 ekofarem na celkové výměře 503 tis. ha, což představuje 12,0% podíl na celkovém zemědělském půdním fondu (Šejnohová, 2016).

Mezi důležité události v EZ patří rok 1990, kdy R. Barták se stal náměstkem ministra zemědělství ČR a velmi rychle prosadil formální přijetí směrnic IFOAM a prvních dotací pro ekologicky hospodařící podniky, cca 3000 Kčs/ha. První dotace byly uvolňovány pouze v letech 1990-1992 (Šarapatka & Urban, 2003).

V letech 1990–1991 vzniklo pět svazů: PRO-BIO Šumperk, Libera Praha, Biowa Chrudim, Naturvita Třebíč a Altermil Velké Bílovice. Největší a nejstarší z nich je PRO-BIO Šumperk, který působí na našem území celé ČR dodnes. Další rozvoj ekologického zemědělství byl poměrně prudký. EZ se v ČR nejprve nazývalo zemědělstvím alternativním, později organickým, poté však byl zaveden pojem ekologické zemědělství, což vše stvrdil i zákon o EZ (Šarapatka & Urban, 2006).

V roce 1998 nastal výrazný rozvoj v EZ, hlavně díky obnovení státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné

programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství (Lampkin, et al., 1999). Z tabulky č. 1 vyplývá, že v roce 1998 došlo k pozitivní meziroční změně výměry ekologicky obhospodařované půdy o 253,9 % a v počtu farem o 64,9 %.

Od roku 2004 bylo EZ jedním z podporovaných titulů v rámci agroenvironmentálních opatření (AEO), čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Od vstupu do Evropské unie je rozvoj ekologického zemědělství podporován prostřednictvím Akčního plánu pro EZ. V současné době je již implementován 3. v pořadí.

Od roku 2007 byla podpora ekologického zemědělství vyplácena v rámci Osy II Program rozvoje venkova 2007-2013, kde ekologické zemědělství bylo podporováno taktéž jako agroenvironmentální opatření. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto hospodařením. Platba byla poskytována na plochu a výše podpory se lišila podle obhospodařované kultury (Ministerstvo zemědělství, 2016). Z tabulky č. 1 vyplývá, že v roce 2007 došlo k pozitivní meziroční změně v počtu farem o 36,9 %, což bylo zapříčiněno navýšením sazeb v rámci opatření ekologického zemědělství.

Od roku 2015 vstupuje v platnost nový Program rozvoje venkova 2014–2020, ve kterém je EZ podporováno jako samostatné opatření mimo agroenvironmentální opatření a podpora bude nově dostupná pouze pro ekofarmy bez souběžného konvenčního hospodaření na zemědělské půdě (Program rozvoje venkova 2014-2020, 2015) .

K rozvoji EZ přispívá také přímo Ministerstvo zemědělství. Kromě zmíněných podpor pro ekologické zemědělce financuje Ministerstvo zemědělství povinný sběr údajů o EZ pro Eurostat, analýzu EZ metodikou FADN, a také marketingové a osvětové aktivity (např. podpora účasti na největším světovém veletrhu EZ Biofach v Německu, organizace národní propagační akce „Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“ či podpora pořádání konference Bioakademie). Je podporován také výzkum v EZ, a to prostřednictvím každoročního financování veřejných soutěží v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (Dvorský & Urban, 2014).

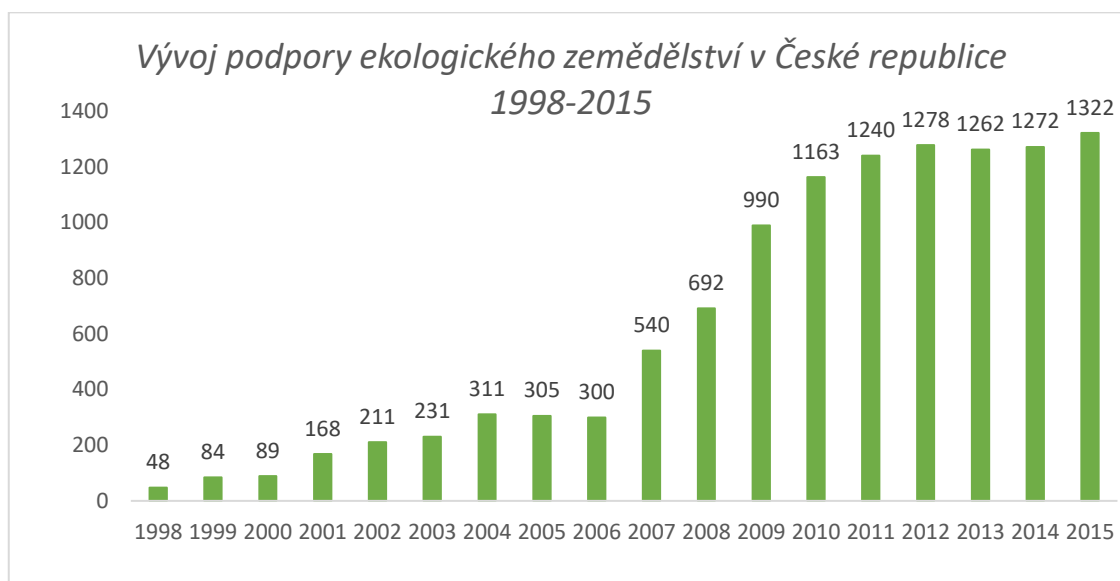
Tabulka č. 1: Vývoj EZ v České republice 1990-2015

Rok	Počet farem hospodařících v EZ	Celková výměra půdy v EZ	Podíl z celkové výměry ZPF(%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	–	–	–
1991	132	17 507	0,41	–	–
1992	135	15 371	0,36	2,3	–12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1
1995	181	14 982	0,35	-3,2	–5,3
1996	182	17 022	0,4	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,5	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	–3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,4	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,7	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1	0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1

Zdroj: Ročenka 2015 ekologického zemědělství. Vlastní zpracování

Podpora je jedním z nejzásadnějších faktorů vývoje ekologického zemědělství. Jednotlivě vyplacené finanční prostředky od roku 1998 až do roku 2015 jsou znázorněny v grafu č. 1.

Graf č.1: Vývoj podpory ekologického zemědělství v České republice 1998-2015

Zdroj: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování

První znatelnější rozmach pro ekologické zemědělství nastal v roce 1998, kdy došlo k obnovení státní podpory. Tato podpora byla uvolňována až do roku 2003. Poté v roce 2004 Česká republika vstoupila do Evropské unie. Od roku 2004 bylo EZ jedním z podporovaných titulů v rámci agroenvironmentálních opatření, čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Z grafu č. 1 je patrné, že největší nárůst finančních prostředků byl zaznamenán po roce 2007, kde vstoupilo v platnost nové programovací období 2007-2013, kde došlo k navýšení podpor v rámci (Program rozvoje venkova 2007-2013, 2005).

2.11 Dotační politika ČR pro programovací období 2014-2020

Každý registrovaný zemědělský subjekt, tedy i ekologičtí zemědělci, mají nárok na přímé platby a národní doplňkové platby TOP UP. K zisku těchto plateb jsou zemědělské subjekty podmíněni dodržovat pravidla Cross-Compliance (C-C) a podřízovat se kontrolám podmíněnosti, které koordinuje Ministerstvo zemědělství České republiky. Tyto kontroly zajišťují podle zákonů příslušné dozorové organizace a státní platební agentura SZIF (Státní zemědělský intervenční fond). Kontroly jsou prováděny i v rámci národních kontrol. Při kontrole se klade důraz na požadavky, které si ČR určila tak, aby vystihovaly evropské předpisy a požadavky na správný zemědělský a environmentální stav (DZES).

Důležité je vědět, že požadavky pro kontroly podmíněnosti nejsou totéž jako požadavky pro ekologické zemědělství. Směrnice C-C a DZES patří mezi základní podmínky

prvního pilíře SZP EU. Druhý pilíř slouží k motivaci a je dobrovolný. Podporuje ty zemědělce, kteří dobrovolně plní nadstandardní požadavky. V případě dotací EZ je to Program rozvoje venkova. Tyto dotace jsou vypláceny nad rámec základních plateb (Dvorský & Urban, 2014).

Podpora ekologického zemědělství

Od roku 2015 ekologičtí zemědělci dostali možnost čerpat a vstupovat do nového programovacího období 2014-2020, kde čerpali v rámci opatření EZ v novém programu rozvoje venkova. Podpora byla vyplácena podle užití půdy, což je stejně jako v minulém programovacím období. Novinkou je rozlišení plateb pro období konverze a pro období plného režimu ekologického zemědělství. Mezi další odlišnosti oproti minulému období je podpora pouze pro uzavřené ekofarmy bez souběžné produkce v rostlinné výrobě. Rozšíření se dočkali i tituly v rámci trvalých kultur, kde došlo k osamotnění vinic, chmelnic a nově vzniklých krajinných sadů. Na orné půdě došlo k rozšíření o pěstování trav na semeno, odplevelování dočasným zatravněním nebo dočasným úhorem (Program rozvoje venkova 2014-2020, 2015).

Výše plateb byla stanovena fixně v eurech, přesto se částky každým rokem mění. Je to zapříčiněno směnným kurzem, který je proměnlivý. V roce 2015 platil kurz pro programovací období 2014-2020 celkem 27,735 CZK/EUR.

Výše podpory na programovací období 2014-2020 jsou uvedeny v tabulce:

Tabulka č. 2: Výše plateb PO 2014-2020

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)		
		2015 přechodné období	2015 ekologická produkce	2014
TT porost	Trvalý travní porost	84	83	71/ 89
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo spec. bylin	536	466	564
	Pěstování trav na semeno	265	180	x
	Pěstování ostatních plodin	245	180	155
	Travní porost	79	69	x
	Úhor	34	29	x
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779	849
	Ovocný sad – ostatní	424	424	510
	Vinice	900	845	849
	Chmelnice	900	845	849
	Jiná trvalá kultura – krajinný sad	165	165	x

Zdroj: Ročenka 2015 ekologického zemědělství. Vlastní zpracování

Žadatel, který žádá o podporu ekologického zemědělství, musí být zemědělský podnikatel podle § 2e až § 2h zákona o zemědělství, aktivní zemědělec a registrovaný ekologický podnikatel podle § 6 až 8 zákona o ekologickém zemědělství, který obhospodařuje minim. 0,5 ha zemědělské půdy, která je na něj evidovaná v LPIS, evidenci půdy podle uživatelských vztahů (Zákon č. 242/2000 Sb., 2000).

Zároveň musí plnit podmínky nařízení Rady (ES) č. 834/2007, nařízení Komise (ES) č. 889/2008 a zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, v platném znění a dodržovat požadavky Cross-Compliance. Opatření je realizováno v rámci pětiletých závazků. Opatření je směřováno pouze pro ekofarmy, které **nehospodaří** souběžně v režimu konvenční produkce na zemědělské půdě v případě kultur, které jsou způsobilé pro dotaci na ekologické zemědělství (Nařízení Rady (ES) 834/2007, 2007), (Nařízení Komise (ES) 889/2008, 2008).

2.12 Akční plán ekologického zemědělství

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020 si dává za cíl podporu růstu ekologického zemědělství v ČR do roku 2020. Tento AP je zpracován jako již třetí v pořadí. Akční plán byl zpracován za účelem zlepšení stavu nedostatečně rozvinutých oblastí v ekologickém zemědělství jako jsou například odbyt a zpracování bioproduktů, domácí trh s biopotravinami, výzkum a inovace EZ, využití potenciálu ekologického zemědělství v ochraně přírody, poradenství nebo vzdělání. AP obsahuje prioritně vytyčené oblasti a doporučená opatření, jejichž realizace povede k dalšímu rozvoji EZ (Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, 2014).

Hlavní cíle Akčního plánu do roku 2020:

- EZ se stane významnou součástí českého zemědělství = cílem je zvýšit životaschopnost ekofarem při současném zachování přínosů pro životní prostředí a welfare zvířat (spravedlivé ceny a efektivní a současně šetrná forma bioprodukce)
- Vybudování stabilního trhu biopotravin s významným podílem biopotravin českého původu (vyrobených z domácích biosurovin) = zvýšit důvěru a spotřebu biopotravin
- Fungující spolupráce v rámci celého dodavatelského řetězce (fungující odbyt)

Hlavní prioritní oblasti a strategické cíle jsou popsány v následující tabulce:

Tabulka č. 3: Prioritní a strategické oblasti AP do roku 2020

Prioritní oblasti AP (2016–2020)	Strategické cíle AP (2016–2020)
1. Ekonomická životaschopnost ekofarem	zlepšit ekonomickou životaschopnost ekofarem (prostřednictvím zvýšení efektivity produkce a zlepšení odbytu bioproduktů, včetně správného nastavení podpor)
2. Trh s biopotravinami – výroba a marketing	zvýšit podíl domácích biopotravin na trhu (prostřednictvím zvýšení efektivity výroby a zlepšení odbytu biopotravin)
3. Spotřeba biopotravin	zvýšit spotřebu biopotravin, zejména domácích (prostřednictvím zvýšení důvěry spotřebitelů = propagace a osvěta)
4. Přínosy pro životní prostředí a welfare zvířat	zvýšit povědomí o přínosech EZ pro životní prostředí a welfare zvířat (prostřednictvím hodnocení vlivu EZ na životní prostředí a welfare zvířat a zveřejňování výsledků)
5. Výzkum – vzdělávání – poradenství	zvýšit využití poznatků výzkumu a inovací (v oblasti produkce bioproduktů, poskytování veřejných statků či modernizace výroby biopotravin)

Zdroj: Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016-2020

Kvantifikace strategických cílů do roku 2020 podle akčního plánu ČR

- Zvýšit podíl příjmů z produkce na celkových příjmech ekofarem vůči podporám (zlepšení proti současnému stavu)
- Zvýšit hodnotu produkce ekofarem o 15 % (dle metodiky FADN)
- Navýšit podíl českých biopotravin na 60 % na trhu s biopotravinami (dosaženo 43 % v r. 2013)
- Dosáhnout 3 % podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů (dosaženo 0,7 % v r. 2013)
- Zvýšit důvěru spotřebitelů – zvýšit průměrné výdaje za biopotraviny na 600 Kč/obyvatele/rok (191 Kč, v r. 2015)
- Zvýšit reálný přínos EZ pro životní prostředí a pohodu zvířat = dosáhnout 15 % podílu ekologických ploch na celkové zemědělské půdě v ČR (dosaženo 11,7 %, resp. 12,0 % k 30. 6. 2015)
- Dosáhnout podílu minimálně 20 % orné půdy z celkové výměry půdy v EZ (dosaženo 11,4 % resp. 13,7 % k 30. 6. 2015)
- Zajistit financování výzkumu a poradenství v EZ v rozsahu odpovídajícím podílu ploch EZ na celkové zemědělské půdě (15 %)

3. Cíl práce a hypotézy

Cílem práce je porovnat strukturu ekologického zemědělství v Jihočeském kraji a České republice, a to z hlediska struktury ploch, počtu ekologických subjektů, rostlinné a živočišné produkce. Dále pak zhodnotit čerpání dotací v Jihočeském kraji a porovnat získané údaje s celorepublikovou situací.

Hypotéza

V regionu Jižní Čechy jsou vhodnější podmínky pro provozování ekologického zemědělství, než je tomu v ostatních regionech České republiky.

Subhypotézy:

1. V Jižních Čechách hospodáří více subjektů EZ, než je tomu v ostatních regionech ČR.
 2. V Jihočeském kraji je vyplácena vyšší dotační podpora, než je průměr České republiky
- Hypotéza se opírá o historické tvrzení, že Jižní Čechy jsou dlouhodobě vnímány jako přírodě blízká oblast s příznivým životním prostředím, kde převládá zemědělská činnost nad průmyslovou výrobou. Jižní Čechy jsou převážnou částí tvořeny méně příznivými oblastmi, pro které je režim ekologického hospodaření typický. Potvrzením hypotézy se mohou prokázat lepší dispozice regionu ke způsobu hospodaření, jehož prioritou je ochrana životního prostředí a lidského zdraví.

4. Materiál a metodika

V **teoretické části** bakalářské práce bylo hlavní náplní studium literatury zabývající se a popisující danou problematiku, kde bylo výsledkem vytvoření přehledu dané problematiky. Přehled vznikl na podkladech odborné literatury, ročenek ministerstva, odborných článků a také jednotlivých zákonech.

Veškerá data byla zpracována za rok 2015. Data za tento rok byla nejaktuálnější a kompletně zpracována. Data za roky 2016 a 2017 nebyla dostupná. Dále pak v tomto roce dochází k prvním změnám z důvodu zavedení nového programovacího období 2014-2020.

Praktická část byla rozdělena na 2 části. V první části byla analyzována struktura ekologického zemědělství v Jihočeském kraji, která byla srovnávána se strukturou ekologického zemědělství v České republice. Byla sledována struktura ploch, výměry ekologického zemědělství v kraji, počty ekologických subjektů, dotační podpora, rostlinná a živočišná produkce. Z rostlinné produkce bylo monitorováno zastoupení plodin na orné půdě, struktura trvalých travních porostů a struktura trvalých kultur. V živočišné produkci byla práce zaměřena na sledování počtů a druhů chovaných zvířat, kde u některých hospodářských zvířat byla zanalyzována mléčná a masná produkce. V dotační podpoře byla sledována zažádána výměra, počet žadatelů a vyplacené finanční prostředky.

Druhá část byla zpracována formou 5-ti pilotních rozhovorů a diskusí s ekologickými zemědělci Jihočeského kraje na základě 3 otázek, která sloužila jako zpětná vazba k potvrzení výsledků.

Otázky k pilotním rozhovorům:

- 1) Proč hospodaříte v ekologickém zemědělství?
- 2) Myslíte si, že v ekologickém zemědělství v rámci Jihočeského kraje jsou vhodnější podmínky pro hospodaření v ekologickém zemědělství, než je tomu ve zbytku ČR?
- 3) Využíváte dotace pro ekologické zemědělství?

Data byla získána z databáze Ministerstva zemědělství z Registru ekologických podnikatelů, jenž je k dispozici online na oficiálních stránkách ministerstva zemědělství. Dále byla využita data ze statistického šetření ekologického zemědělství Ústavu

zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI), ročenek ekologického zemědělství vydávaného Ministerstvem zemědělství, kde byla k dispozici data pro celou Českou republiku i z části pro jednotlivé kraje za rok 2015 a také jsem pracoval se seznamem příjemců dotací, který zprostředkovává Státní zemědělský intervenční fond. Také jsem využil dat, která mi byla poskytnuta Ministerstvem zemědělství oddělením agroenvironmentálních plateb. Z těchto dat jsem vypočítal následně vyplacené finanční prostředky.

Data byla zpracována za pomoci programů sady MS Office, zejména pomocí MS excel.

5. Praktická část

5.1 Charakteristika Jihočeského kraje

Zemědělství, lesnictví a rybnářství jsou tradičními a charakteristickými odvětvími hospodářství Jihočeského kraje. Významným způsobem se podílejí na údržbě a tvorbě jihočeské krajiny. Kraj představuje geograficky poměrně uzavřený celek, jehož jádro tvoří jihočeská kotlina. Na jihozápadě je obklopena Šumavou, na severozápadě výběžky Brd, na severu Středočeskou žulovou vrchovinou, na východě Českomoravskou vrchovinou a na jihovýchodě Novohradskými horami. V jihočeské kotlině se rozkládají dvě pánve: Českobudějovická a Třeboňská.

Rozlohou 10 058 km² představuje kraj 12,8 % z celé České republiky. Toto území zaujímají více než třetinou lesy, 4 % pokrývají vodní plochy. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400–600 m, s čímž souvisejí poněkud drsnější klimatické podmínky, které mají vliv na zemědělství. Také se zde nachází největší část plochy chráněných krajinných oblastí ze všech krajů České republiky, kde je zemědělská činnost značně omezena, konkrétně je to plocha o 164 543 hektarech (Český statistický úřad, 2018).

Zemědělství

V roce 2015 v zemědělství Jihočeského kraje pracovalo 17600 lidí, což představuje z celkového počtu obyvatel kraje (637 834) 2,8 % obyvatel. Podíl zaměstnanosti kraje v zemědělství činil 8,9 %, což byl druhý nejvyšší podíl zaměstnanosti v České republice. Zemědělská půda tvořila 489,4 tis. ha, tj. 48,7 % rozlohy Jihočeského kraje. Při porovnání let 2007 a 2015 je zřejmý úbytek průměrného podílu zemědělské půdy na rozloze katastrálního území, který se snížil o - 0,45 %. Půda v Jihočeském kraji je méně úrodná, jsou zde převážně hnědé půdy a podzoly. Druh půdy je převážně hlinito-písčité. V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin (zejména pšenice a ječmen), píce z trvalých travních porostů, plodin sklizených na zeleno (kukuřice na zeleno a siláž) olejnin (řepka a okrajově mák), významná je též produkce okopanin (zejména brambor), luskovin (hrách setý), konzumní zeleniny (zelí a cibule) a ostatní plodiny (jahody). V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 10 % celkové produkce České republiky (Český statistický úřad, 2018).

Méně příznivé zemědělské oblasti Jihočeského kraje (LFA)

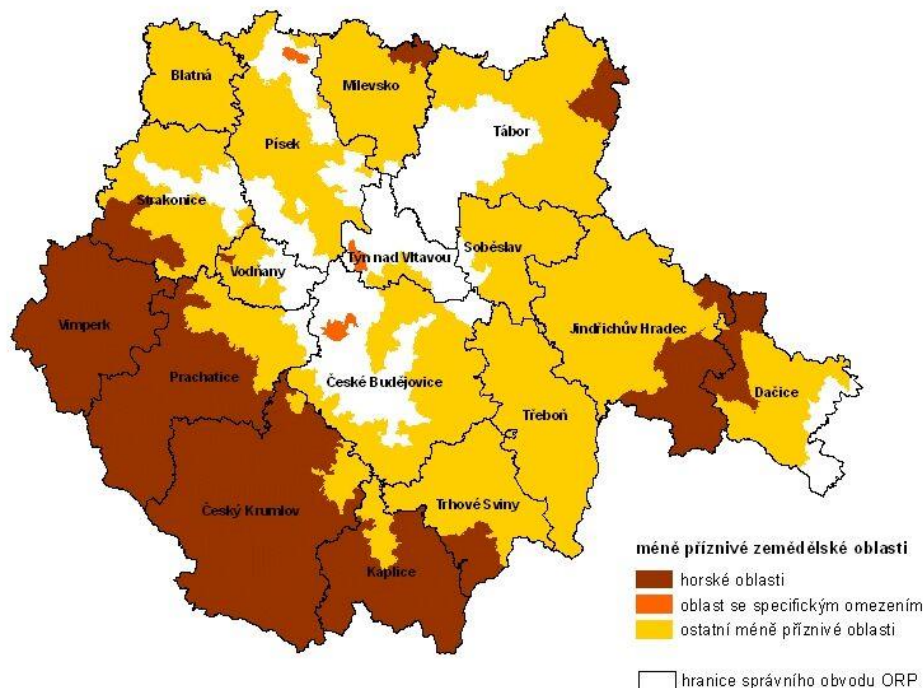
Mezi méně příznivé oblasti (LFA) řadíme horské, specifické a ostatní méně příznivé oblasti. Každá z těchto oblastí má určitá specifika. Horské oblasti jsou charakterizovány

existencí nepříznivých klimatických podmínek daných nadmořskou výškou, jejichž existencí dochází ke zkrácení vegetační doby. Dále jsou spjaty s vysokou nákladovostí obdělávání půd zapříčiněnou nepříznivými podmínkami. Ostatní méně příznivé oblasti jsou tvořeny zemědělskými oblastmi, které jsou homogenní z hlediska přírodních výrobních podmínek a které vykazují určité znaky. Mezi znaky ku příkladu patří výskyt půd nízké produktivity, nesnadná obdělávanost půd s omezeným potenciálem. Specifické oblasti jsou definovány jako území s vysokou svažitostí terénu na nejméně polovině katastrálního území (Hrabánková & kol., 2009).

Horské plochy v Jihočeském kraji se nacházejí zejména v masívu Šumavy a Novohradských hor, dále pak také na předělu Jindřichohradecka a Dačicka. Menší území se nacházejí na Tábořsku a Milevsku. Ostatní méně příznivé oblasti zaujímají většinu ploch kraje, především ve vnitrozemí. Specifické oblasti jsou v kraji zastoupeny poměrně malým podílem. Z katastru nemovitostí a jeho struktury vyplývá, že 52,2 % území kraje je zařazeno do ostatních méně příznivých oblastí, 14,2 % do horských oblastí a 1,0 % do specifických oblastí (viz obrázek č. 5).

Obrázek č. 5: Méně příznivé oblasti (LFA) v Jihočeském kraji

Méně příznivé zemědělské oblasti (LFA) v Jihočeském kraji

Zdroj: (Hrabánková & kol., 2009)

5.2 Srovnání situace v ekologickém zemědělství v ČR a Jižních Čechách

5.2.1 Výměra a struktura ploch v ekologickém zemědělství

Tabulka č.4: Celková rozloha EZ podle krajů v roce 2015

Kraj	Celkové půda v EZ (ha)	OP	TTP	TK
Karlovarský	53 322	4 080	49 164	75
Liberecký	33 531	1 965	31 152	382
Moravskoslezský	55 032	4 424	49 931	658
Zlínský	36 909	5 837	30 118	940
Ústecký	44 889	2 309	41 957	600
Jihočeský	72 612	6 242	65 845	511
Plzeňský	55 713	10 575	44 816	309
Olomoucký	37 006	2 474	34 233	286
Královéhradecký	22 161	2 568	19 417	173
Pardubický	13 563	1 680	11 800	84
Vysočina	19 640	7 526	11 972	139
Jihomoravský	17 312	10 371	4 944	979
Středočeský	17 225	4 439	12 079	692
Hlavní město Praha	73	42	20	11
Celkem	478 988	64 529	407 448	6 839

Zdroj: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Podle tabulky č.4, v roce 2015 bylo ekologickým způsobem obhospodařováno celkem 478 988 ha, což přibližně tvoří 12 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR. Největší zastoupení měly trvalé travní porosty (**TTP**) s 407 448 ha, což představuje více než 40 % veškerých trvalých travních porostů. Dominance trvalých travních porostů v ekologickém zemědělství je zapříčiněna zejména tím, že veškerá jejich výměra se nachází v méně příznivých oblastech, které jsou prezentovány horskými a podhorskými oblastmi a jsou typické pro ekologické zemědělství (Šarapatka & Urban, 2005).

Následovala orná půda (**OP**) s 64 529 ha, která představuje kolem 2 % veškeré orné půdy. V současné době je trendem a jednou z priorit Akčního plánu ekologického zemědělství rozšířit ekologickou produkci na orné půdě a docílit tak větší produkce biopotravin (Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, 2014). Nahrává tomu i skutečnost, že došlo k navýšení podpory v novém programovacím období o 20 %.

Nejmenší část tvoří trvalé kultury (TK) s 6 839 ha, což představuje 9 % ploch trvalých kultur.

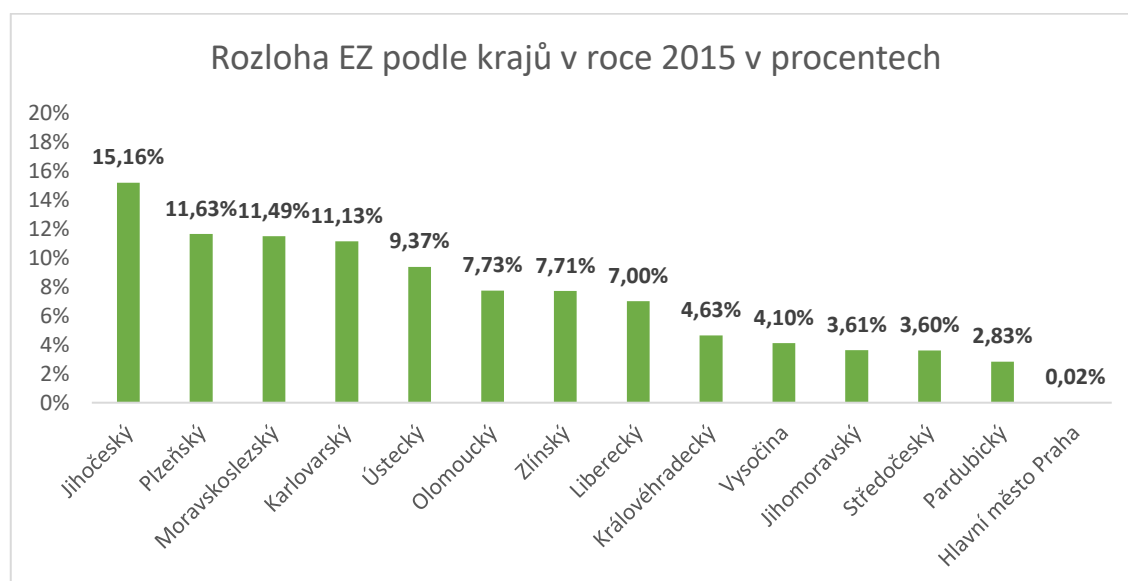
Hlavními oblastmi EZ jsou méně příznivé horské a podhorské oblasti České republiky (tzv. marginální oblasti). Jedná se téměř až o 88 % výměry zařazené do EZ nacházejících se v těchto oblastech – LFA oblasti (veškerá výměra TTP a 65 % orné půdy) (Ministerstvo zemědělství, 2016).

Výměra ploch v EZ podle krajů České republiky

Největší plochy půdy v EZ se nacházejí v pohraničí Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje. V těchto krajích se nachází téměř 60 % ploch v EZ. Mezi kraje s méně ekologicky obhospodařovanými plochy patří Olomoucký, Zlínský, Liberecký, Královéhradecký, Vysočina, Jihomoravský, Středočeský. Vůbec nejmenší výměra je v Pardubickém kraji a v Praze (viz graf č.2).

V Jihočeském kraji se nachází 72 612 hektarů ekologicky obhospodařované půdy, což z něj dělá s 15,16 % podílem nejrozlehlejší kraj v EZ České republiky.

Graf č. 2 Rozloha EZ podle krajů v roce 2015 v procentech

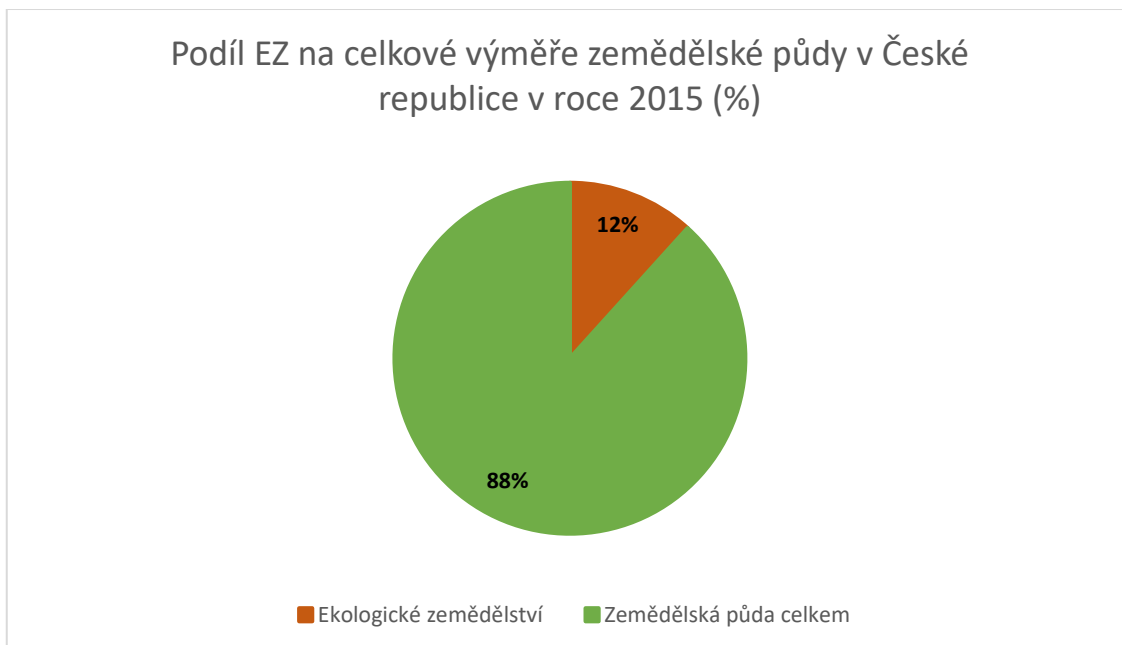
Zdroj: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy

V Jihočeském kraji zaujímá ekologické zemědělství 14,84 %, což představuje nadprůměr celé České republiky, který činí 11,7 %. Konkrétně je to plocha v EZ o výměře 72 612 ha. Celková plocha zemědělské půdy v Jihočeském kraji představuje 489 367 ha. Největší

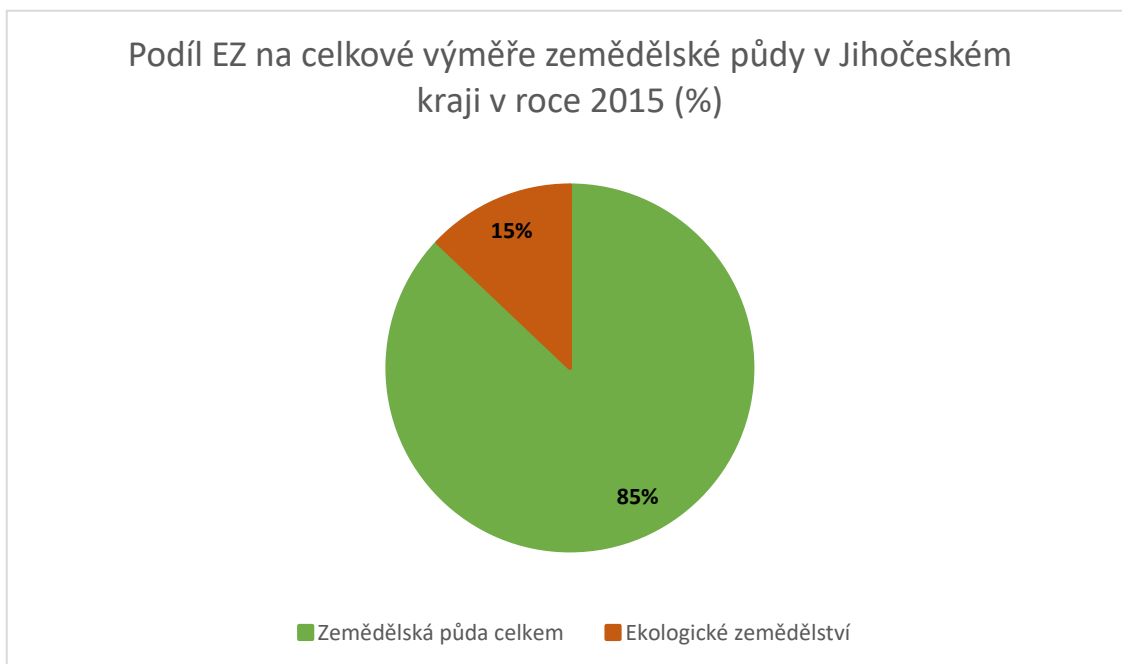
plochy ekologického zemědělství se nacházejí v okrese Český Krumlov. Podíl ploch ekologického zemědělství v Jihočeském kraji a v České republice je znázorněn v grafech č. 3 a 4.

Graf č.3: Podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy v ČR v roce 2015(%)

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství. Vlastní zpracování.

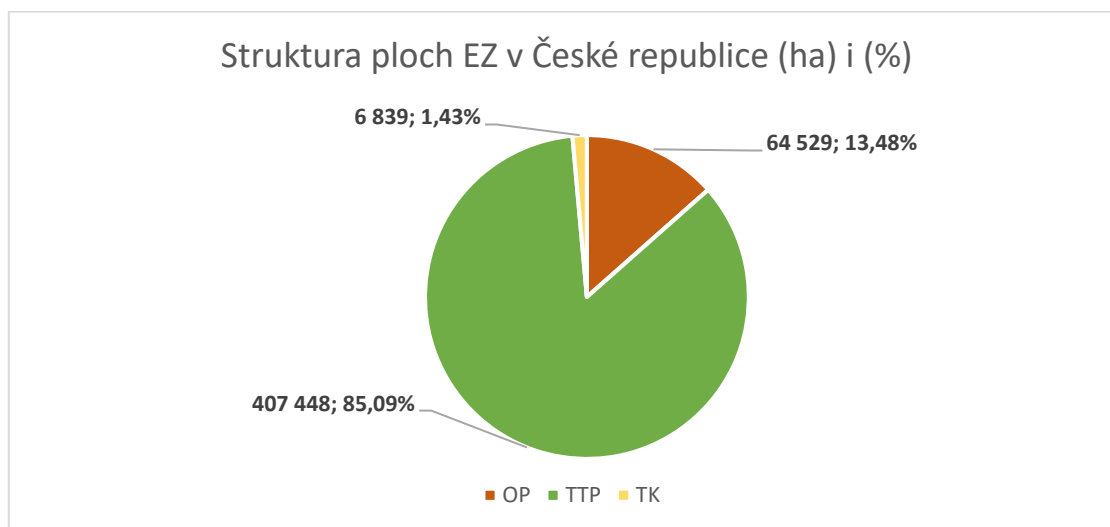
Graf č. 4: Podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy v JK v roce 2015 (%)

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství. Vlastní zpracování.

Struktura ploch v EZ

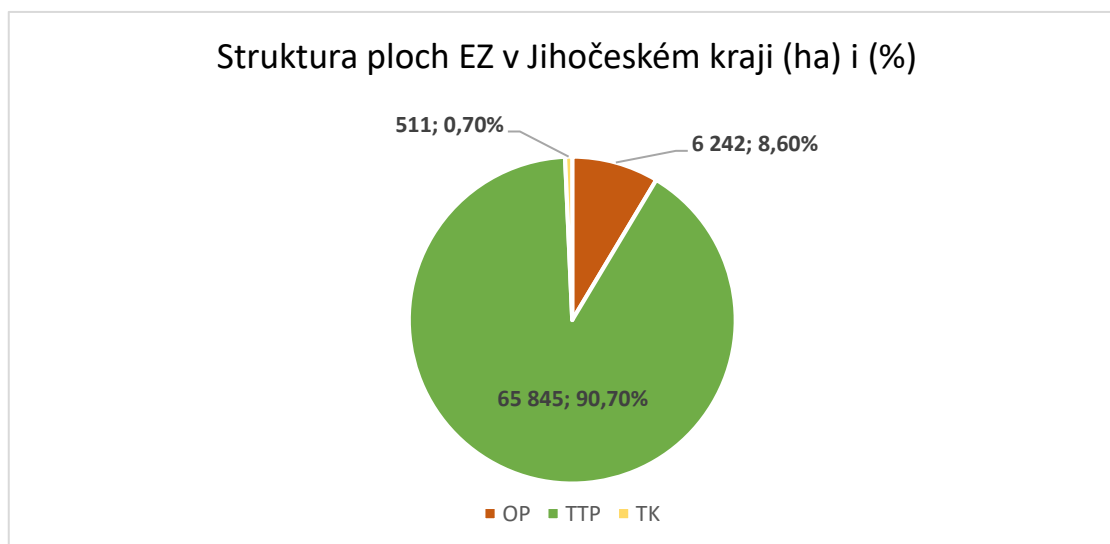
Graf č. 5: Struktura ploch EZ v České republice v roce 2015 (ha) i (%)

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství. Vlastní zpracování.

Z grafu č. 5 vyplývá, že struktura ploch v České republice byla nejvíce zastoupena trvalými travními porosty, které tvořili s 407 448 hektary kolem 85 %. Následovala orná půda s podílem kolem 14 %. Nejmenší zastoupení měly trvalé kultury s 1,43 %.

Graf č.6: Struktura ploch EZ v Jihočeském kraji v roce 2015 (ha) i (%)

Zdroj: Statistická šetření ekologického zemědělství. Vlastní zpracování.

Z grafu č. 6 vyplývá, že struktura ploch v Jihočeském kraji je nejvíce zastoupena trvalými travními porosty, které tvořily přes 90% veškerých ploch v EZ Jihočeského kraje.

Následovala orná půda s procentuálním zastoupením kolem 9 %. Nejméně měly trvalé kultury, které měly zastoupení pod 1 %.

Porovnání struktury ploch v EZ ČR a JK

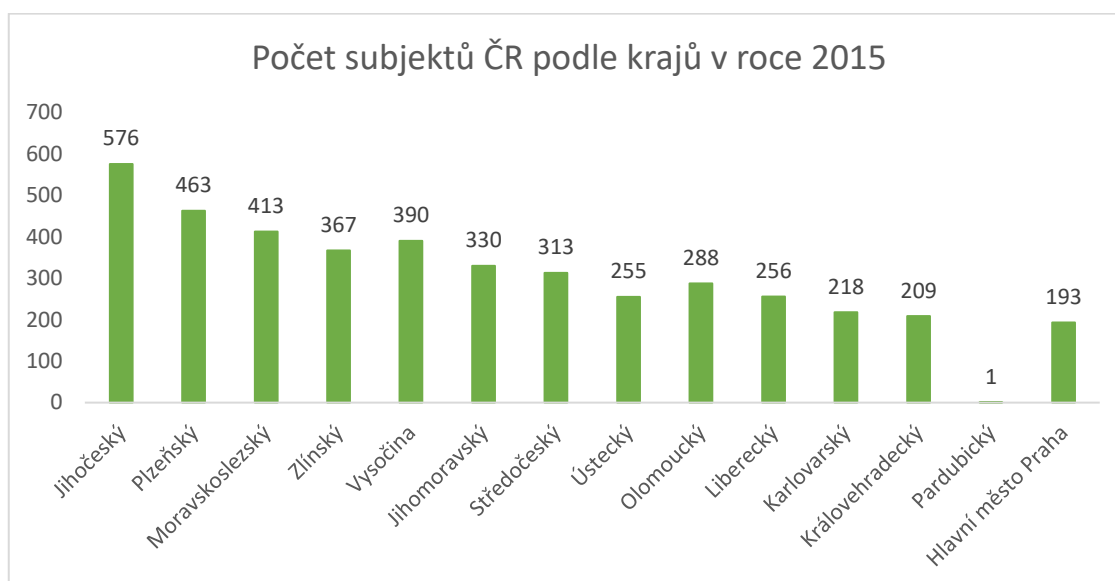
Struktura Jihočeské kraje je v porovnání se strukturou celé České republiky odlišná. Je zde více trvalých travních porostů (91 %) oproti průměru v ČR (85 %). Tato odlišnost je zapříčiněna strukturou území Jihočeské kraje. Jihočeský kraj je tvořen z 65,4 % méně příznivými oblastmi (52,2 % ostatní příznivé oblasti, 14,2 % horské oblasti a 1 % specifické oblasti). Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, pro méně příznivé oblasti jsou typické trvalé travní porosty. Oproti tomu podíl méně příznivých oblastí České republiky je 50,4 %.

Naopak orná půda má v kraji (8%) má menší zastoupení, než je republikový průměr (14%). Tato odlišnost je zapříčiněna vyšším podílem trvalých travních porostů. Trvalé kultury mají v Jihočeském kraji velmi malé zastoupení a to méně než 1%. V České republice jsou trvalé kultury na 1,43 % celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy.

5.2.2 Počet ekologických subjektů

Ke dni 31.12.2015 bylo zaregistrováno k ekologickému zemědělství celkem 4 272 ekologicky podnikajících subjektů s aktivní registrací. Nejpočetnějším krajem byl kraj Jihočeský s 576 subjekty. Mezi početnější kraje patřily Plzeňský (463) a Moravskoslezský (413). Dále pak následovaly kraje Vysočina (390), Zlínský (367), Jihomoravský (330), a Středočeský (313). S počty subjektů kolem dvou stovek byly evidovány kraje Olomoucký (288), Ústecký (255), Liberecký (256), Karlovarský (218) a Královehradecký (209). Naopak nejmenší počty ekologických subjektů byly evidovány v hlavním městě Praha (193) a v Pardubickém kraji (1). subjekty. Počet subjektů v České republice podle krajských zřízení je ilustrován grafem č.7. Data byla zpracována podle sídla výkonu.

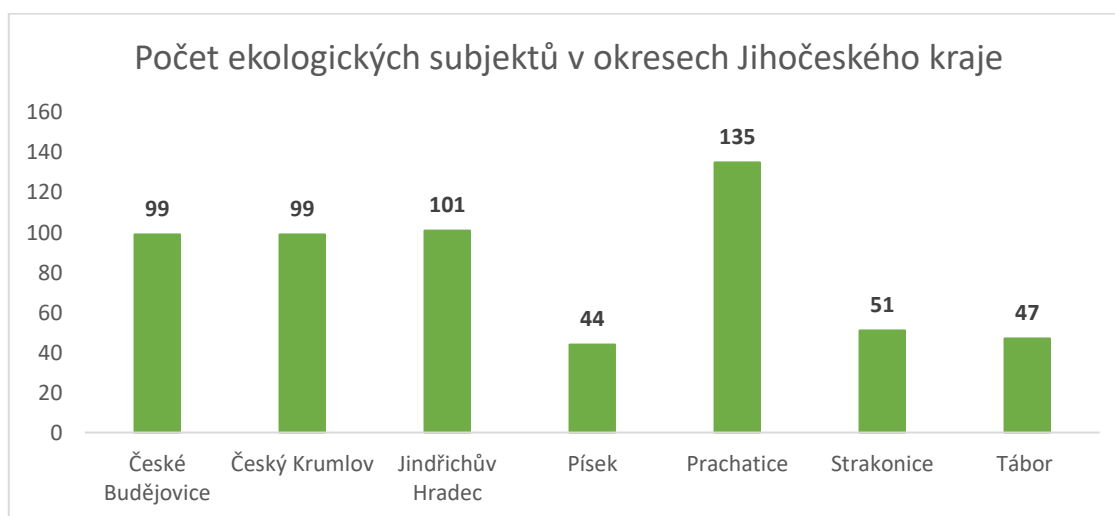
Graf č. 7: Počet subjektů ČR podle krajů v roce 2015

Zdroj: Registr ekologických podnikatelů. Vlastní zpracování.

V Jihočeském kraji ke dni 31.12. 2015 podle Registru ekologických podnikatelů působilo celkem 576 ekologicky hospodařících subjektů. Nejvíce subjektů se nacházelo v okrese Prachatice, kde hospodařilo ekologicky 135 subjektů. Dalšími velkými okresy podle počtu subjektů je okres České Budějovice s 99 subjekty a okres Český Krumlov (99). Dále pak následoval Jindřichův Hradec s 88 subjekty. S výrazně nižšími počty subjektů jsou to okresy Strakonice (51), Tábor (47) a Písek (44). Veškerý počet subjektů podle okresů je znázorněn v grafu číslo 8.

Graf č.8: Počet subjektů JK podle okresů v roce 2015

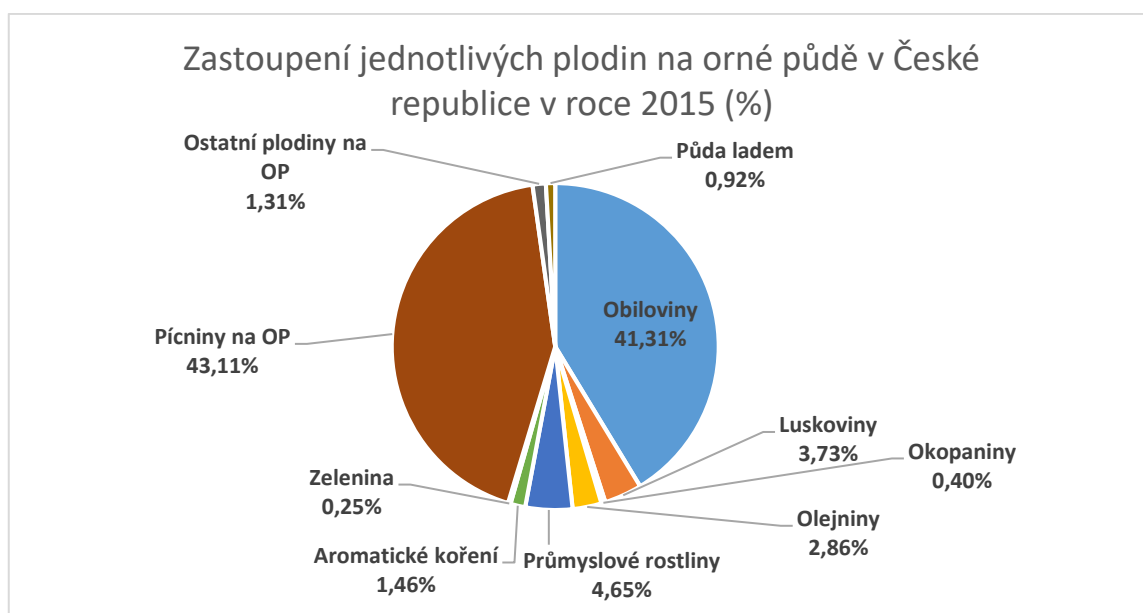
Zdroj: Registr ekologických podnikatelů. Vlastní zpracování.

5.2.3 Rostlinná produkce

Orná půda. Zastoupení jednotlivých plodin.

Z grafu č. 9 vyplývá, že největší procentuální zastoupení v České republice mají píce s 43,11 % podílem všech plodin pěstovaných na orné půdě v roce 2015. Druhou neméně početnou skupinu plodin tvořili obiloviny s 41,31 %. Následovaly průmyslové rostliny s 4,65 %, luskoviny s 3,73 % a olejniny s 2,86 %. Méně početné skupiny tvořily aromatické koření (1,46 %), ostatní plodiny na OP (1,31 %) a zelenina (0,25 %).

Graf č.9: Zastoupení plodiny na orné půdě ČR v roce 2015 (%)

Zdroje: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

V Jihočeském kraji byly na největší ploše ekologického zemědělství pěstovány obiloviny s 2834,74 ha, což představuje 46 % celkové rozlohy EZ v Jihočeském kraji. Obiloviny poskytují více než polovinu energetické potřeby lidské populace. Nevyužívají se pouze pro lidskou výživu, ale také pro krmení hospodářských zvířat a v průmyslu (Šarapatka & Urban, 2006).

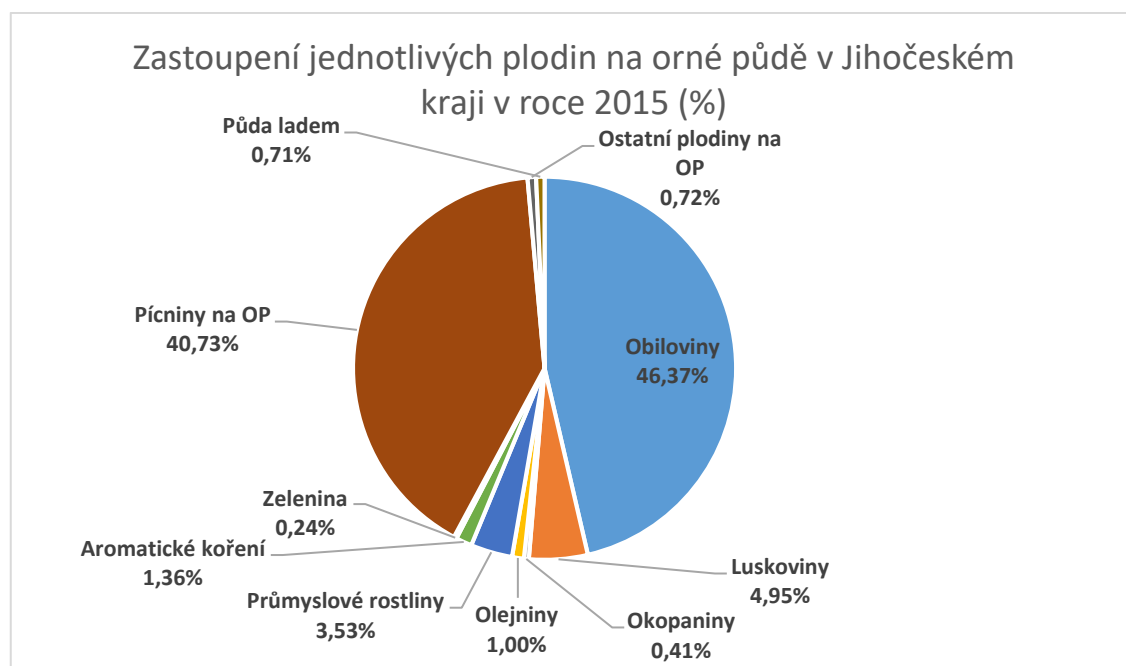
Z grafu č. 10 je patrné, že za obilovinami následovaly píce s 2490,02 hektary (41 % celkové výměry EZ JČK). Tyto dvě skupiny tvoří více jak 87 % celkové plochy orné půdy EZ v Jihočeském kraji. Píce jsou pro ekologické zemědělství významné nejen jako kvalitní objemné krmivo, ale i jako důležitý segment podporující půdní úrodnost (Šarapatka, 2010).

Za pícinami následovaly luskoviny s rozlohou 302,34 hektarů (5 %) a průmyslové

rostliny s 215,62 hektary (4 %). Luskoviny se vyznačují pro ekologické zemědělství významnou vlastností, kterou je poutání vzdušného kyslíky (Konvalina, et al., 2007).

Další byly plodiny patřící do skupiny LAKR s 82,98 hektary (1 %) a Olejníky s 61,04 hektary (1 %). Ostatní plodiny měly zastoupení 43,81 hektarů (1 %). Okopaniny zaujímají plochu o 25,26 hektarech. Zelenina byla pěstována na 14,38 hektarech. Nemalou část tvořila půda ladem s 43,36 hektary (1 %).

Graf č. 10: Zastoupení plodiny na orné půdě JK v roce 2015 (%)

Zdroje: ÚZEI. Vlastní zpracování.

Srovnání zastoupení plodin na orné půdě v ČR a JK

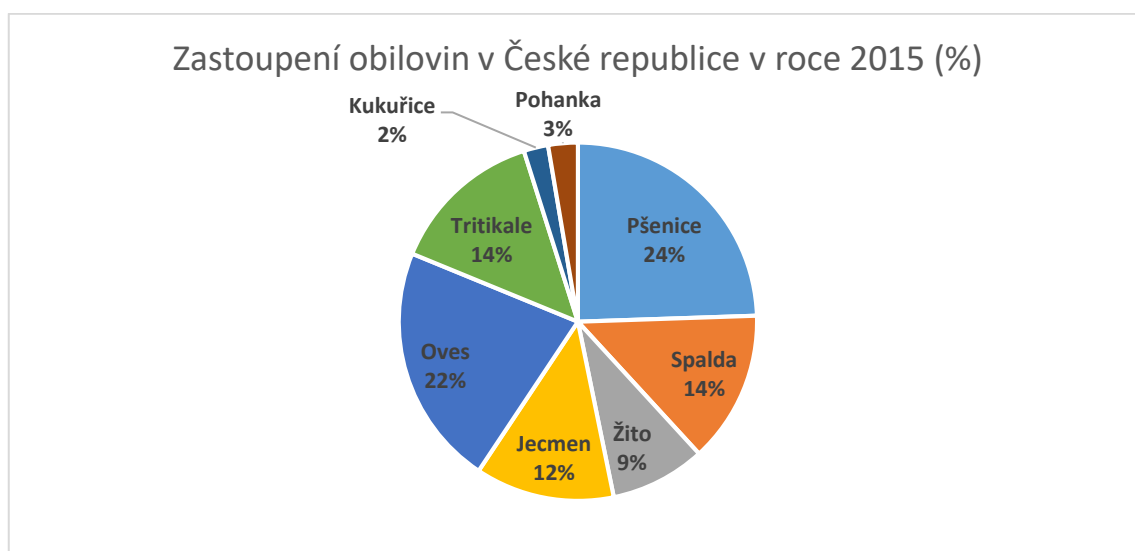
V České republice mezi nejpěstovanější plodiny patří stejně jako v Jihočeském kraji obiloviny a pícniny. Nicméně 1. místo na úrovni republikové patřilo pícninám s 24415,83 hektarů (43 %). Zejména víceleté pícniny jsou pěstovány jako zdroj kvalitního krmiva (Konvalina, 2014). Obiloviny měly 23394,56 hektarů (41 %). Obiloviny jsou využívány nejen jako lidská výživa, ale i jako krmivo pro hospodářská zvířata. Oproti Jihočeskému kraji byly na třetím místě Průmyslové rostliny s 2633,68 hektarů (5 %). Menší procentuální zastoupení zaujímají luskoviny s 4 %. Naopak větší procentuální zastoupení měly Olejníky 3 % a Aromatické kořeny 2 %. Na stejné úrovni procentuálního zastoupení v Jihočeském kraji a České republice byly okopaniny, zelenina, ostatní plodiny a půda ponechána ladem.

Obiloviny

V České republice nejpěstovanější obilovinou v roce 2015 byla pšenice s 5598,09 hektarů (24%). Jedním z důvodů, proč je nejpěstovanější plodinou je, že reaguje na příznivé podmínky vysokým výnosem (Konvalina, 2014).

Druhou nejpěstovanější plodinou byl oves s výměrou 4999,63 hektarů (22 %). Následovaly špalda s 3193,01 hektary (14 %) a již zmíněná tritikale se 14 %. Dále pak Ječmen s 2874,48 hektary (12 %) a žito s 1969,40 hektary (9 %). Pohanka byla pěstována na ploše 611,46 hektary (3 %). Na nejmenší ploše v rámci České republiky byla pěstována kukuřice s 504,83 hektarů (2 %), jelikož je to typická plodina pro konvenční zemědělství. V jihočeském kraji v roce 2015 kukuřice nebyla ekologicky obhospodařována vůbec.

Graf č. 11: Zastoupení obiloviny České republiky v roce 2015 (%)

Zdroje: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

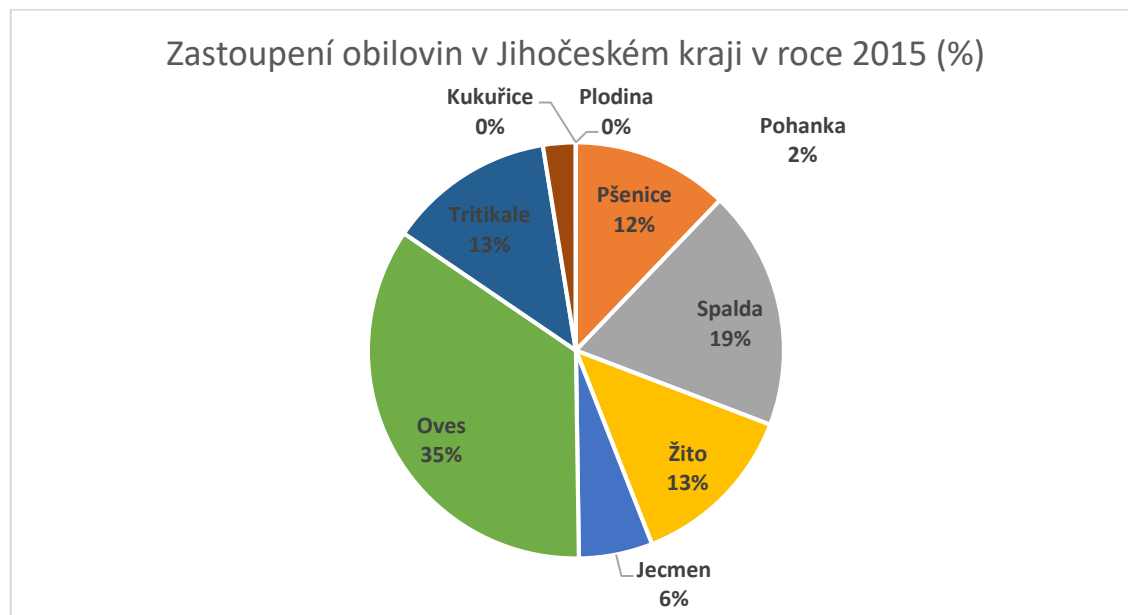
V Jihočeském kraji byl nejpěstovanější obilovinou v roce 2015 oves s 851,28 hektary (35%). Oves je nejméně náročná obilovina na živiny, které dobře přijímá z půdy. Snáší kyselé půdy. Nároky na teplo nejsou vysoké, zato nedostatkem vláhy trpí. Je významnou obilovinou podhorských a horských oblastí a vhodný pro ekologické zemědělství (Konvalina, 2014).

O téměř polovinu méně plochy zabírá špalda s 456,86 hektary (19%). Dále pak Žito s výměrou 324,17 hektarů. Žito také patří stejně jako oves mezi méně náročné plodiny na živiny a stejně tak je možné ho pěstovat v méně příznivých podmínkách. Ale rozdíl mezi těmito plodinami je takový, že žito má vyšší sklon k polehání a obtížněji se sklízí (Konvalina, 2014).

Tritikale měla 317,01 hektarů (13%). O něco méně než žito a triticales měla pšenice 298,13 hektarů (12%). Následovaly ječmen se 140,43 hektary (6%) a pohanka o výměře 62,29 hektarů (2%).

Jednotlivé procentuální zastoupení obilovin v Jihočeském kraji znázorňuje graf č.12.

Graf č. 12: Zastoupení obiloviny Jihočeské kraje v roce 2015 (%)

Zdroje: ÚZEI. Vlastní zpracování.

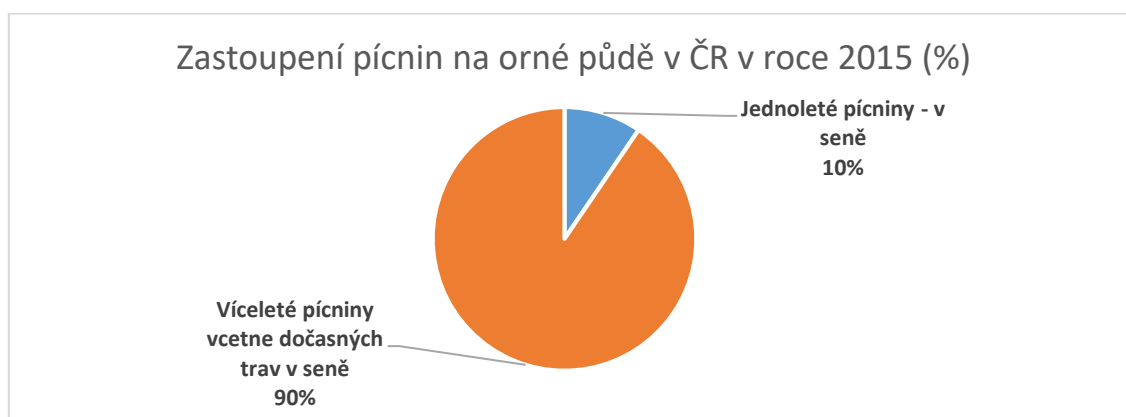
Srovnání obilovin v ČR a JK

Zastoupení obilovin na úrovni České republiky a Jihočeského kraje je odlišné, snad až na triticales, která je 4. nejpěstovanější plodinou jak v České republice, tak i v Jihočeském kraji. Na úrovni České republiky převažovala pšenice, zatímco v Jihočeském kraji oves. V tomto spatřuji největší odlišnost. Oves je typický pro horské a podhorské oblasti. Obecně je považován za jednu z nejméně náročných plodin k pěstování. Třetí nejpěstovanější obilovina v ČR i v JK byla Špalda, taktéž typická obilovina pro ekologické zemědělství.

Pícniny

Z grafu č. 13 vyplývá, že největší zastoupení vykazovali víceleté pícniny 22093,42 hektarů (90%). Následovaly jednoleté pícniny s 2322,41 hektary (10%).

Graf č. 13: Zastoupení pícnin na OP v ČR v roce 2015 (%)

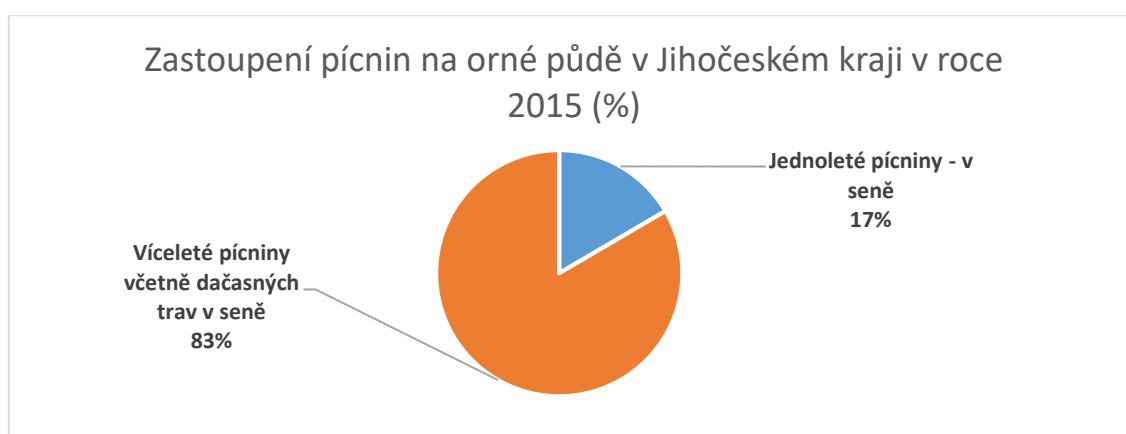

Zdroje: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Pícniny v Jihočeském kraji byly nejvíce zastoupeny víceletými pícninami. Víceleté pícniny jsou základní, vysoce zúrodnující plodiny, které tvoří kostru osevního postupu (Šarapatka & Urban, 2006).

Plocha víceletých pícnin zaujímal 2197,16 hektarů (83 %). Například vojtěška zaujímal plochu o výměře 2,78 hektarů. Další skupinou byly jednoleté pícniny rozprostírající se na ploše 292,86 hektarů (17,3%). Nejpočetnější plodinou spadající do jednoletých pícnin byla kukuřice na siláž s výměrou 203,36 hektarů, což představuje téměř 50 % veškeré kukuřice pěstované na siláž v České republice. Zastoupení v JK je znázorněno v grafu č. 14.

Graf č. 14: Zastoupení pícnin na OP v JK v roce 2015 (%)

Zdroj: ÚZEI. Vlastní zpracování.

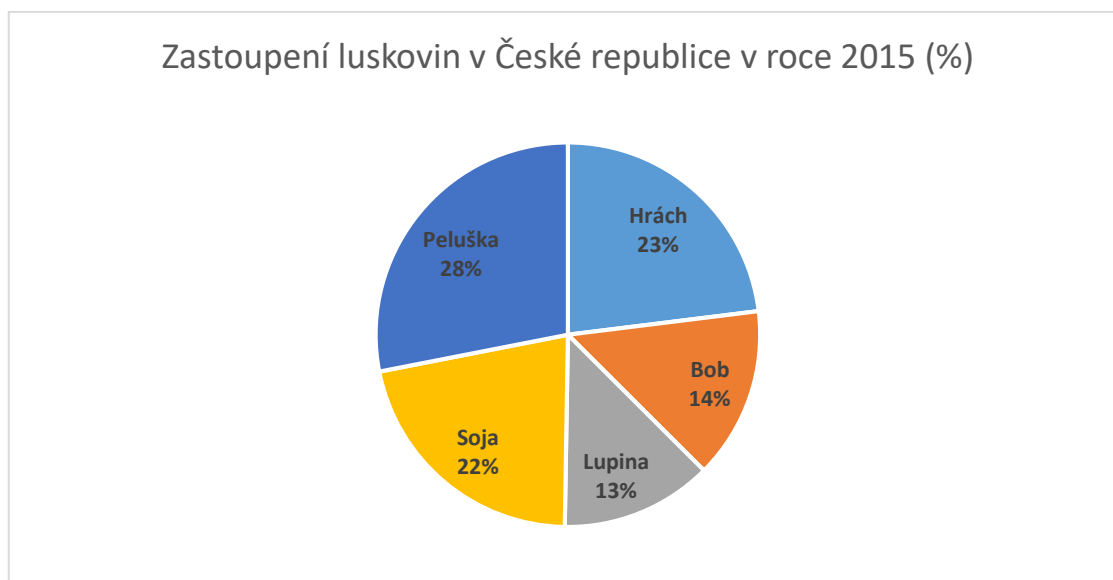
Srovnání píceň v ČR a JK

Na úrovni České republiky byla situace podobná. Stejně jako v Jihočeském kraji dominovaly víceleté pícniny, které jsou považovány za základní plodiny tvořící kostru osevního postupu. Jednoleté pícniny měly vyšší zastoupení v JK než víceleté pícniny.

Luskoviny

Luskoviny v České republice byly pěstovány na ploše 2 300,51 hektarů. Největší zastoupení měla Peluška s 28 % podílem na všech luskovinách. Druhý největší podíl vykazoval hrách s 23 %. O jedno procento méně měla soja s 22 % podílem. Nejmenší procentuální zastoupení měl bob a lupina. Zastoupení plodin v České republice je znázorněno v grafu č.15.

Graf č. 15: Zastoupení Luskoviny v ČR v roce 2015 (%)

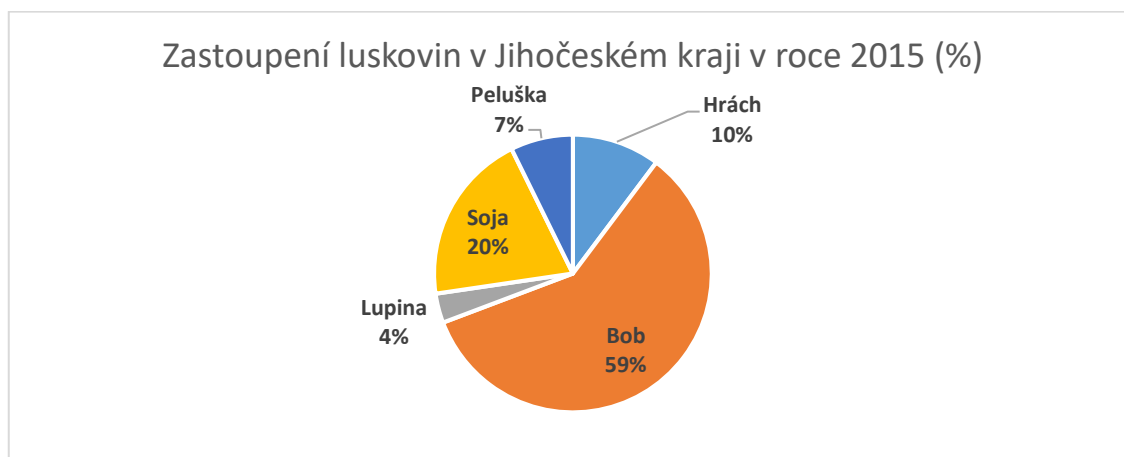

Zdroje: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Luskoviny byly v Jihočeském kraji pěstovány na ploše 302,34 hektarů. Nejpěstovanější luskovinou byl bob obecný, který zaujímal plochu 172,29 hektarů (57%). Bob pěstovaný v JK představoval více jak 60 % celkové produkce EZ v České republice. Bob je nejčastěji pěstován především jako zelené hnojení, kdy symbiotické bakterie žijící na hlízkách fixují atmosférický dusík a dokáží ho přeměnit na amoniak (Konvalina, 2014).

Druhé místo patří soje s 58,53 hektary (20 %). Následuje hrách s 29,94 hektary (10 %) a Peluška s 21,27 hektary (7 %). Lupina nebo vlčí bob je pěstován na 10 hektarech (3 %). Graf č.16 ilustruje procentuální zastoupení luskoviny v Jihočeském kraji.

Graf č. 16: Zastoupení Luskovin v JK v roce 2015 (%)

Zdroj: ÚZEI. Vlastní zpracování.

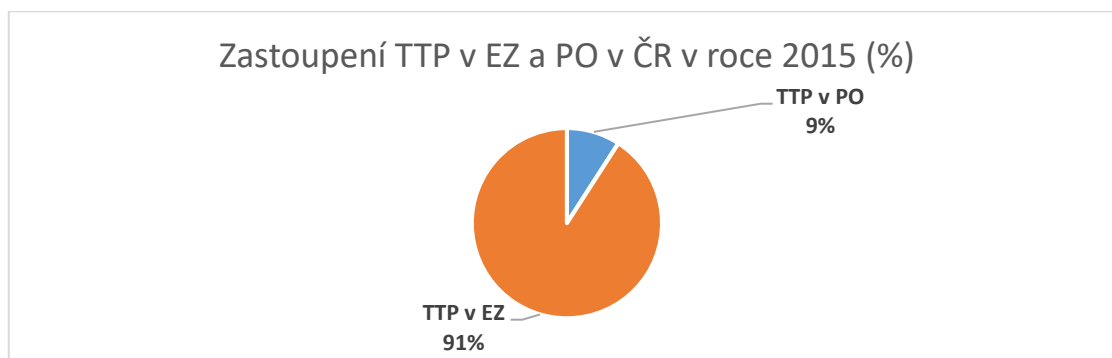
Srovnání luskovin v ČR a JK

V celé České republice byla situace v pěstování luskovin poněkud odlišná. Plocha luskovin je poměrně více diverzifikována vůči Jihočeskému kraji, kde jasně dominoval bob obecný. V rámci republiky dominovalo pěstování pelušky a hrachu. Také sója měla poměrně hojné zastoupení. Luskoviny v Jihočeském kraji byly zejména pěstovány jako plodiny pro zelené hnojení.

Trvalé travní porosty v EZ

Rozloha trvalých travních porostů v České republice činila 411 199 hektarů. Trvalé travní porosty dominují ve struktuře ploch ekologického zemědělství. Z této plochy bylo 9% ploch trvalých travních porostů v přechodném období a zbytek, tedy 91 %, tvořil ekologický režim. Rozloha TTP v ekologickém zemědělství a v přechodném období je znázorněna v grafu č.17.

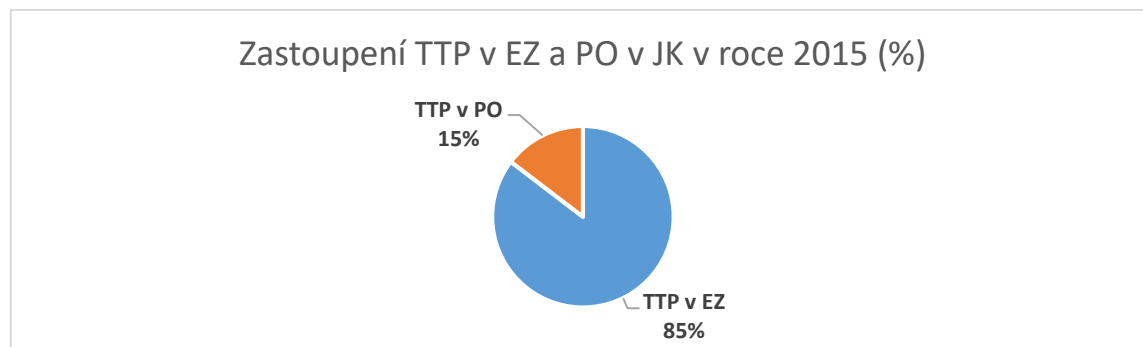
Graf č. 17: Zastoupení TTP v EZ a PO v ČR v roce 2015 (%)

Zdroje: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Trvalé travní porosty v Jihočeském kraji tvořily převážnou většinu ploch v ekologickém zemědělství. Louky a pastviny s výměrou 66 176,85 hektarů zaujímaly přes 90 % veškeré plochy EZ v kraji. Z toho bylo 56 495 ha již v systému ekologického zemědělství a 9 681,57 ha v přechodném období. Rozloha trvalých travních porostů v ekologickém zemědělství a v přechodném období v Jihočeském kraji je znázorněna v grafu č. 18. Z grafu je patrné, že 85 % tvořil ekologický režim a přechodný režim pouze 15%.

Graf č. 18: Zastoupení TTP v JK v roce 2015 (%)

Zdroj: ÚZEI. Vlastní zpracování.

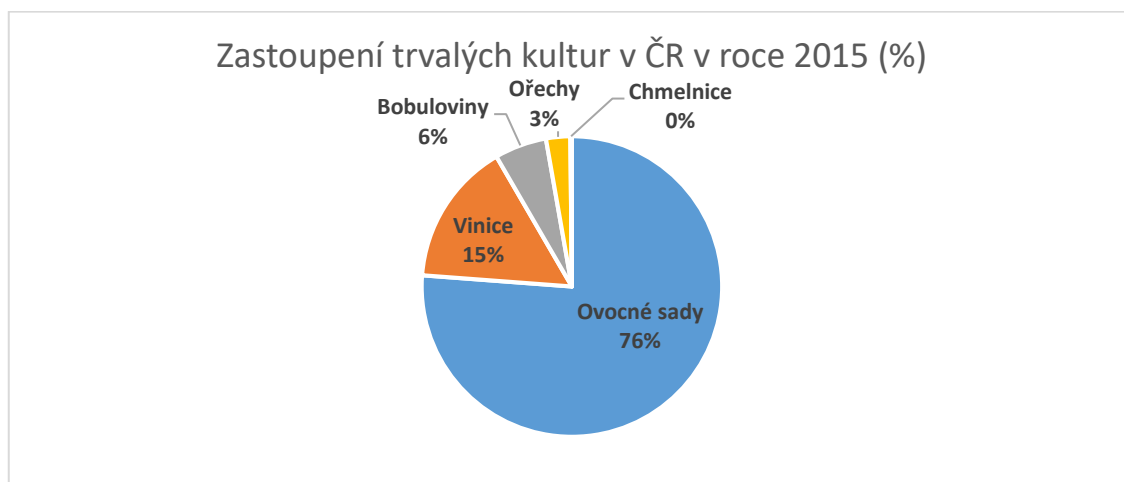
Srovnání TTP v ČR a JK

Jihočeský kraj, je krajem, s největší plochou trvalých travních porostů v České republice. Zaujímal přes 16 % veškerých trvalých travních porostů u nás. Jihočeský kraj vykazoval větší procentuální část v přechodném období, což vypovídá o tom, že v příštích letech můžeme očekávat větší nárůst ploch trvalých travních porostů v Jihočeském kraji než na úrovni průměru celé republiky.

Trvalé kultury v ekologickém zemědělství

Trvalé kultury v ekologickém zemědělství byly nejvíce zastoupeny ovocnými sady s 5 064,13 hektary (76%) podílem celkových trvalých kultur. Většina ovocných druhů, které jsou pěstovány v České republice, je dobře přizpůsobena místním klimatickým podmínkám a vyskytuje i v planě rostoucích formách ve volné přírodě. Pěstování ovoce v České republice má staletou tradici (Šarapatka & Urban, 2003). Následovaly Vinice s 1 024,47(15%) hektary. Dále pak bobuloviny s 372,26 (6%) hektary a ořechy s 173,43 (3%) hektary. Chmelnice měli pouze 11 hektarů. Zastoupení trvalých kultur je znázorněno v grafu č.19.

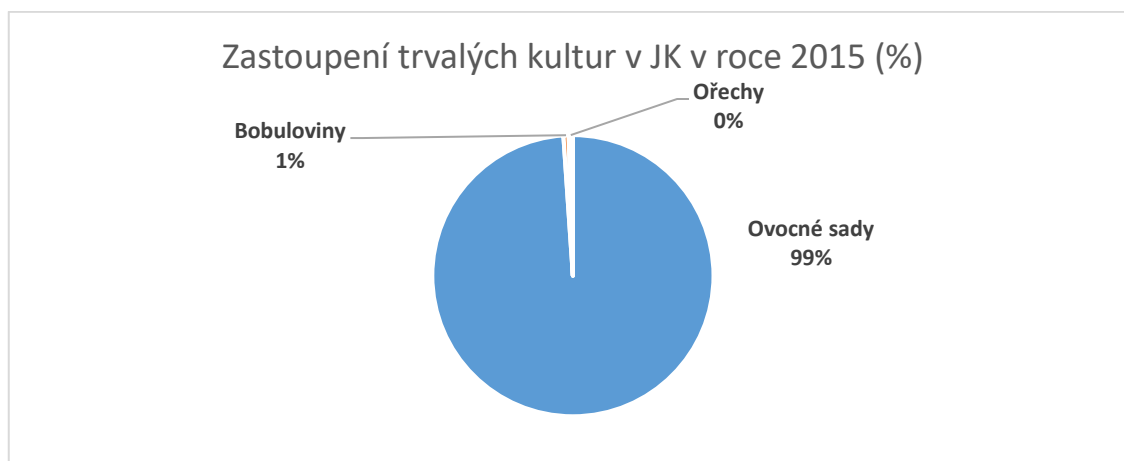
Graf č. 19: Zastoupení TK v ČR v roce 2015 (%)

Zdroj: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Trvalé kultury v Jihočeském kraji byly zastoupeny pouze ovocnými sady s výměrou 342,87 hektarů (99 %), bobulovinami s 2,08 hektary a ořechy s 1,66 hektary. Chmelnice ani vinice v ekologickém režimu v Jihočeském kraji nebyly. Procentuální zastoupení trvalých kultur v Jihočeském kraji znázorňuje graf č. 20.

Graf č. 20: Zastoupení TK v JK v roce 2015 (%)

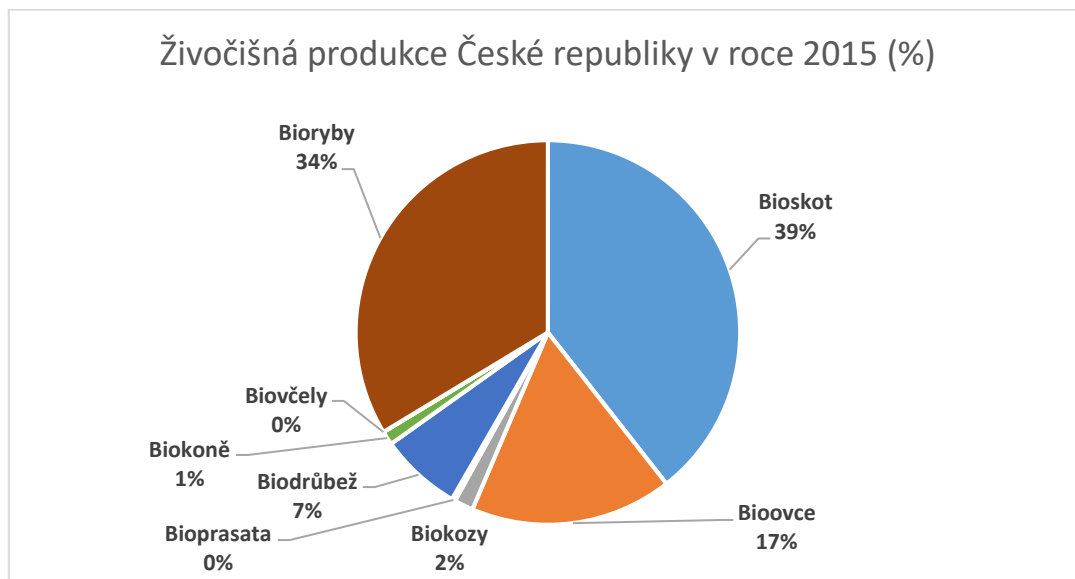
Zdroj: ÚZEI. Vlastní zpracování.

Srovnání TK v ČR a JK

V České republice byla situace poněkud odlišná, hlavně v rozmanitosti druhů. V Jihočeském kraji pouze dominovaly ovocnými sady. Chmelnice ani vinice v ekologickém zemědělství v Jihočeském kraji pěstovány nebyly z důvodu nevhodných podmínek pro pěstování v Jihočeském kraji.

5.2.4 Živočišná produkce

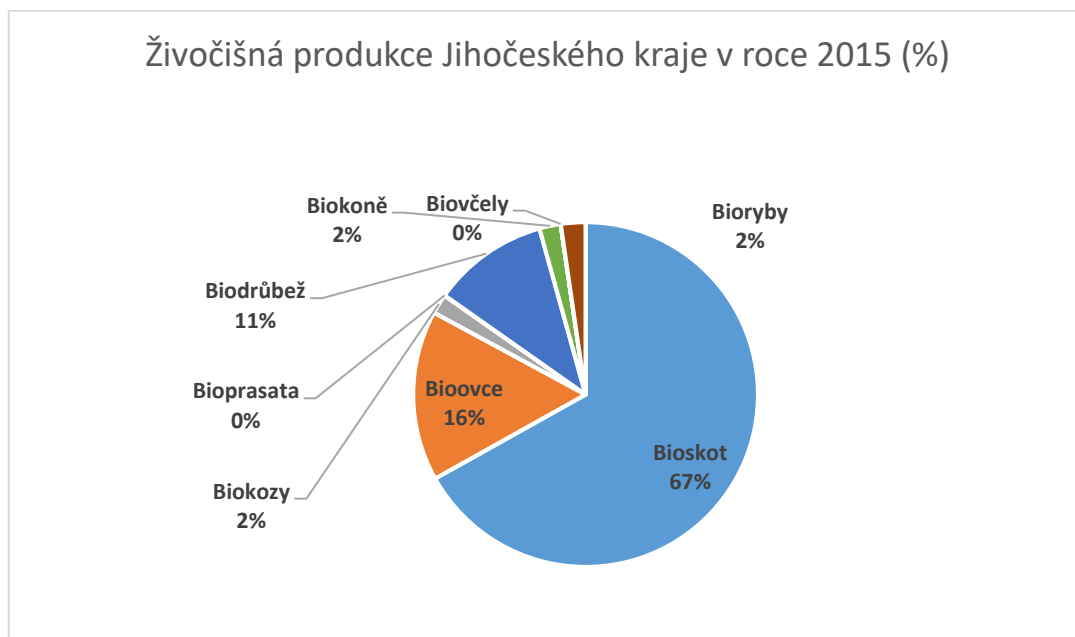
Graf č. 21: Živočišná produkce České republiky v roce 2015 (%)

Zdroje: Ročenka ekologického zemědělství 2015. Vlastní zpracování.

Z grafu č.21 vyplývá, že na úrovni České republiky dominoval chov skotu s 39 % procentuálním zastoupením. Druhou nejpočetnější skupinu tvořil chov ryb s 34 % zastoupením. Další početná skupina se 17 % byl chov ovcí. Následoval chov drůbeže se 7 %. Chov koz byl zastoupen 2 %. Nejméně početné skupiny byly chov koní (1 %), chov prasat a chov včel.

Graf č. 22: Živočišná produkce Jihočeského kraje v roce 2015 (%)

Zdroj: ÚZEI. Vlastní zpracování

Z grafu č. 22 je zřejmé, že v živočišné produkci Jihočeského kraje dominoval chov skotu s 67 %. Druhou nejpočetnější skupinu tvořily ovce s 16 %. Třetí nejpočetnější skupinu tvořil chov drůbeže s 11 %. Následoval chov ryb (2 %), chov koní (2%) a chov koz (2%). Nejmenší zastoupení vykazoval chov prasat a chov včel.

Srovnání živočišné produkce České republiky a Jihočeského kraje

Zastoupení v živočišné produkci České republiky a Jihočeského kraje je poměrně podobné. Dominance skotu v Jihočeském kraji byla čitelnější. Tato zdatnější dominance je zapříčiněna vyšším podílem méně příznivých oblastí. Chov skotu je základem ekologického zemědělství, schopnost skotu efektivně využít pícniny i travní porosty umožňuje využití a zúrodnění méně příznivých oblastí. Podobné procentuální zastoupení vykazoval chov ovcí, chov drůbeže, chov koní a chov koz.

Shrnutí živočišné produkce v ČR a JK

Tabulka č.6 shrnuje celkový počet chovaných zvířat v České republice a Jihočeském kraji. Dále vyjadřuje procentuální zastoupení Jihočeského kraje ku České republice. Z tabulky č.6 je zřejmé, že větší než průměrné hodnoty Jihočeského kraje ku České republice byly vykážány u chovu skotu, chovu drůbeže, chovu koní a chovu včel.

Tabulka č. 5: Počet hospodářských zvířat v roce 2015

	Jihočeský kraj (ks)	Česká republika (ks)	% v Jihočeském kraji
Bioskot	38292	237635	16,11 %
Bioovce	9156	102523	8,93 %
Biokozy	1061	9656	10,99 %
Bioprasata	12	1761	0,68 %
Biodrůbež	6256	41320	15,14 %
Biokoně	1141	7022	16,25 %
Biovčely	7	27	25,93 %
Bioryby	1320	202903	0,65 %

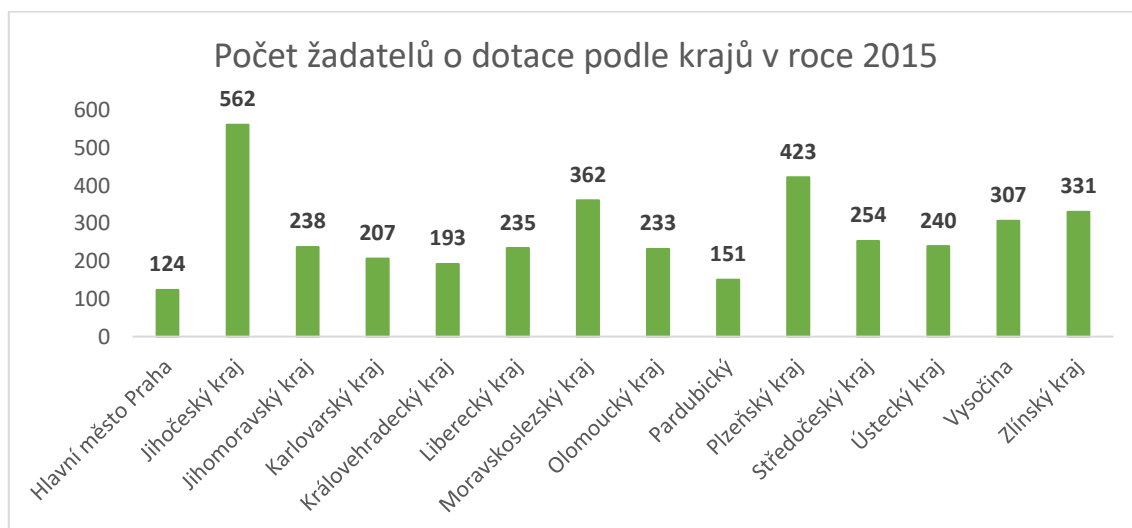
Zdroj: ÚZEI. Vlastní zpracování.

5.2.5 Dotační podpora

Počet žadatelů o dotační podporu Ekologického zemědělství

Počet žadatelů v opatření ekologického zemědělství v roce 2015 byl 3 860. Největší počet žadatelů byl zaznamenán v Jihočeském kraji, kde žádalo 562 žadatelů. Druhou největším krajem, co do počtu žadatelů byl kraj Plzeňský, kde žádalo 423 ekologických subjektů. Třetí největší počet byl zaevidován v Moravskoslezském kraji, kde bylo zaevidováno 362 žadatelů. Dále pak Zlínský kraj (331) a Vysočina (307) měli přes 300 subjektů. Mezi kraje s nejmenšími počty žadatelů patří Praha, Pardubický a Královéhradecký kraj. Jednotlivé počty žadatelů podle krajů ČR jsou znázorněny v grafu č.23.

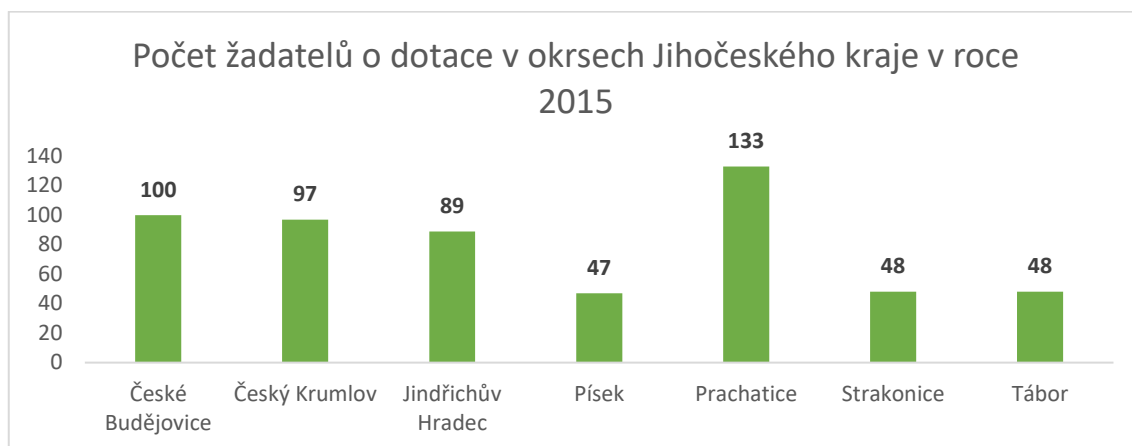
Graf č. 23: Počet žadatelů o podporu EZ v roce 2015

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování.

Počet žadatelů o dotační podporu v Jihočeském kraji v roce 2015 byl 562. Nejvíce žadatelů podalo žádost v okrese Prachatice, kde bylo zaevidováno 133 žádostí. Druhým největším okresem podle počtu žadatelů byl okresech Českobudějovický se 100 žádostmi. Třetí nejpočetnější okres bylo Českokrumlovsko, kde zaznamenali 97 žádostí. Dále pak okres Jindřichohradecká, kde měli 89 žádostí. Nejmenší počet žádostí byl v okrese Tábor, Strakonice a Písek. Počet žadatelů podle okresů JK je ilustrován v grafu č. 24.

Graf č. 24: Počet žadatelů o dotace v okresech Jihočeského kraje v roce 2015

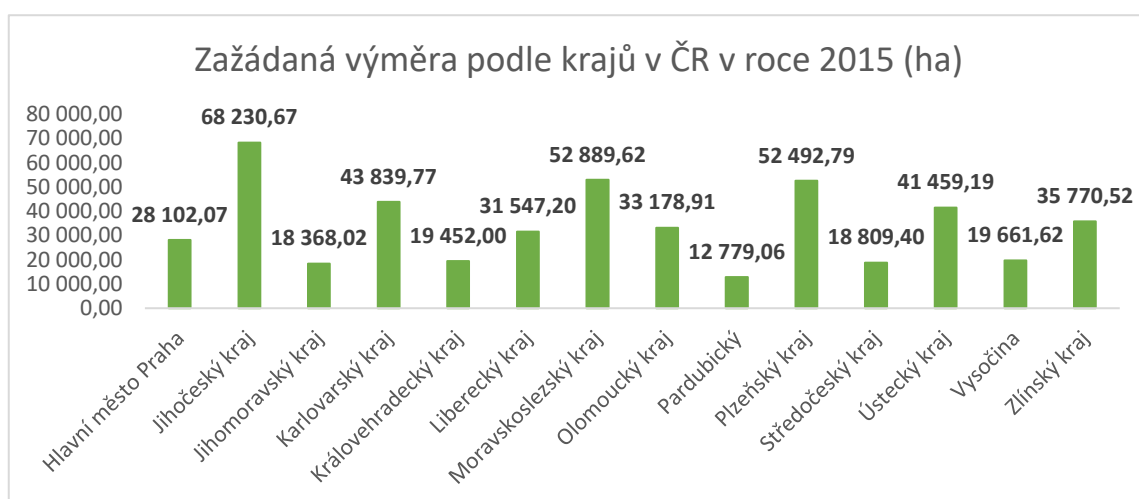

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování.

Zažádaná výměra v ekologickém zemědělství

Celkem bylo zažádáno na výměru 476 580,84 hektarů ekologicky obhospodařované půdy. Na největší výměru bylo zažádáno opět v Jihočeském kraji, kde bylo žádáno na 63 230 hektarů. Dále pak v Moravskoslezském kraji bylo žádáno na 52 889 hektarů. Srovnatelná výměra, na kterou bylo žádáno, byla i v Plzeňském kraji (52 492 hektarů). Na znatelně rozsáhlou výměru bylo žádáno i v Karlovarském (43 839 ha) a Ústeckém kraji (41 459). Nejmenší výměra byla žádána v Jihomoravském (18 368 ha) a Ústeckém kraji (12 779 ha). Veškerá zažádaná výměra v ČR je znázorněna v grafu č. 25.

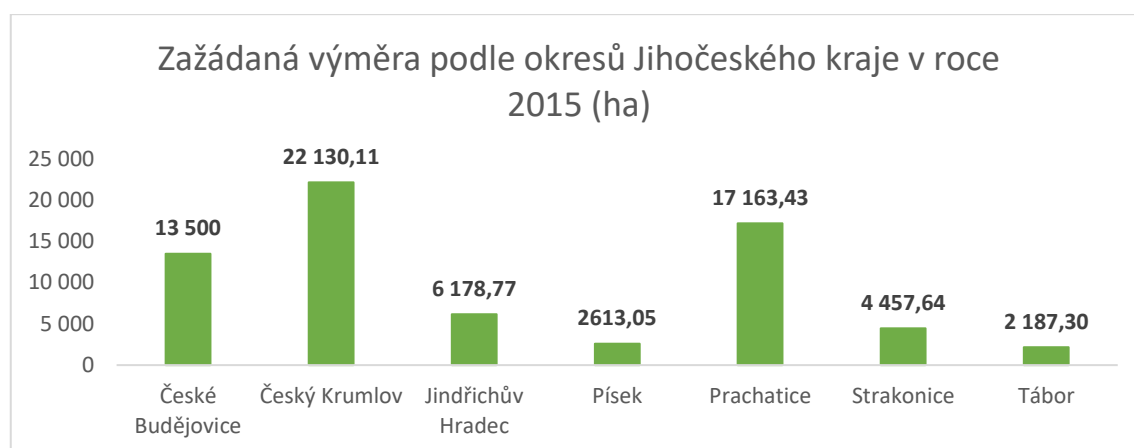
Graf č.25: Zažádaná výměra v EZ v ČR v roce 2015 (ha)

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování.

V Jihočeském kraji bylo žádáno celkem na výměru 68 230 hektarů. Největší výměra, na kterou bylo žádáno byla zaregistrována v okrese Český Krumlov, kde bylo žádáno na 22 130 hektarů. Druhá největší výměra byla zažádána v okrese Prachatice s 17 163 hektary. Dále pak okres České Budějovice zaregistroval žádosti o výměru 13 500 hektarů. Následoval okres Jindřichohradecko s žádostmi o výměru 6 178 hektarů. O nejmenší výměru bylo zažádáno v okrese Strakonice, Písek a Tábor. Jednotlivě zažádána výměra v okresech Jihočeského kraje je znázorněna v grafu č.26.

Graf č.26: Zažádaná výměra v okresech JK v roce 2015 (ha)

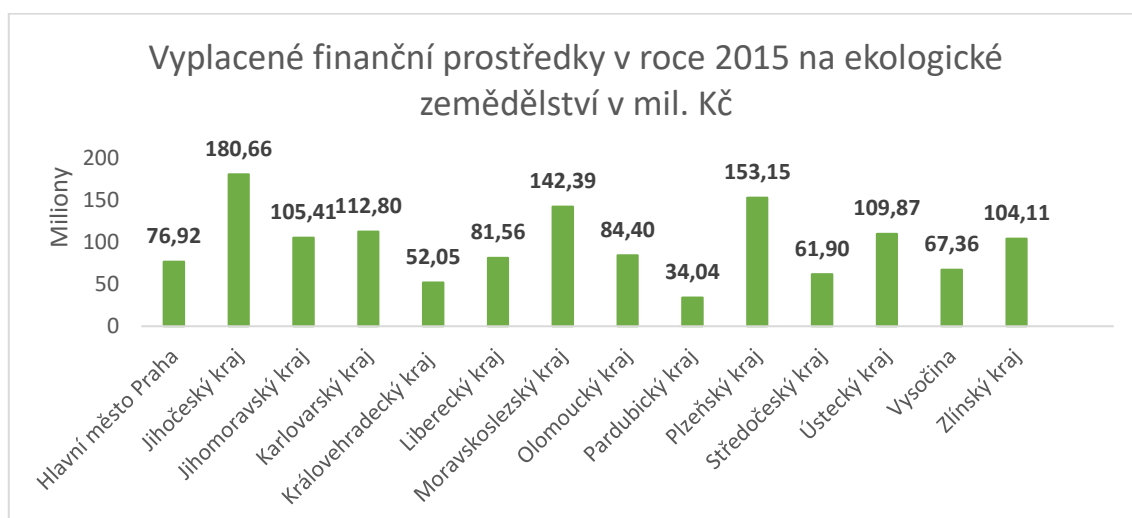

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování

Vyplacené finanční prostředky na EZ

Celkem na podporu ekologického zemědělství v České republice v roce 2015 bylo vyplaceno přes 1 miliardu korun, konkrétně 1 366 616 953 korun českých. Nejvíce bylo vyplaceno v Jihočeském kraji, kde bylo vyplaceno přes 180 milionů korun. Druhý největší obnos byl vyplacen v Plzeňském kraji, kde částka přesahovala přes 150 milionů korun. V Moravskoslezském kraji finanční prostředky činily přes 142 milionů korun. Dále pak v kraji Ústeckém bylo vyplaceno přes 109 milionů korun a kraji Jihomoravském, kde bylo vyplaceno přes 105 milionů korun. Nezanedbatelné částky byly vyplaceny v Olomouckém s 84,4 miliony korun a Libereckém kraji s 81,56 miliony korun. Nejméně peněz na podporu ekologického zemědělství bylo vyplaceno v Pardubickém kraji, kde bylo vyplaceno 34,04 milionů korun. V grafu č. 27 jsou znázorněny jednotlivé výše plateb na podporu ekologického zemědělství v České republice podle krajů.

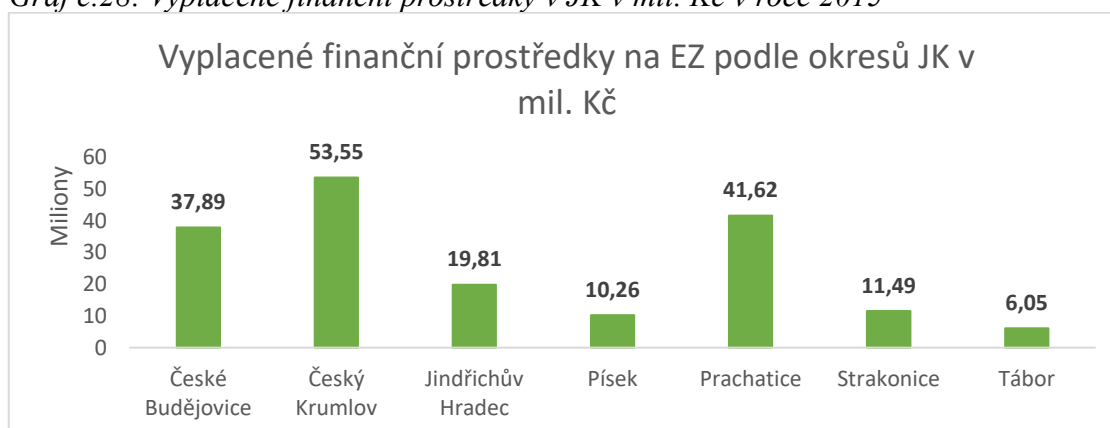
Graf č.27: Vyplacené finanční prostředky na EZ v roce 2015 v mil. Kč

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování

V Jihočeském kraji bylo vyplaceno na podporu ekologického zemědělství celkem 180 660 505 milionů korun. Největší obnos v rámci Jihočeského kraje byl vyplacen v okrese Český Krumlov, kde bylo vyplaceno přes 53,55 milionů korun, což představovalo téměř 30 % veškerých vyplacených prostředků v Jihočeském kraji. Následoval okres Prachatice s 41 miliony korun a okres České Budějovice s téměř 38 miliony korun. V těchto 3 okresech bylo vyplaceno přes 75% celkových finančních prostředků vyplacených v Jihočeské kraji. V ostatních okresech částky byly značně nižší. V okrese Jindřichův Hradec bylo vyplaceno téměř 20 milionů korun, v okrese Písek 10 milionů a nejméně bylo v okrese Tábor s 6 miliony korun. Vyplacené finanční prostředky v okresech Jihočeského kraje jsou znázorněny v grafu č.28.

Graf č.28: Vyplacené finanční prostředky v JK v mil. Kč v roce 2015

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování

Rozdělení plateb podle jednotlivých podopatření

V České republice bylo vyplaceno v ekologickém zemědělství přes 1 miliardu korun, konkrétně 1 366 616 953 korun českých. V této kapitole jsou rozděleny platby podle jednotlivých podopatření ekologického zemědělství. Téměř 70% veškerých plateb ekologického zemědělství směřovalo na trvalé travní porosty (EZT), konkrétní částka činila 942,76 milionů korun. Druhou neméně významnou skupinou, co do počtu vyplacených financí, byla podpora na ostatní plodiny na orné půdě, kde konkrétní částka činila přes 301 milionů korun. Z celkové obnosu tato částka tvořila 22%. Následovala podpora na intenzivní sady s 39 miliony korun (EZIS), zeleninu a byliny s 32,91 miliony (EZRZB), ostatní sady s 20,72 miliony (EZOS) a na vinice (EZV), kde podpora činila 19,28 milionu korun. Dále pak méně objemnější subvence šla na travu na orné půdě s 5,72 miliony (EZRT), krajnotvorné sady s 3,73 miliony (EZKS). Nejméně peněz šlo na trávy na semeno s 0,43 milionu (EZRTS), chmelnice s 0,11 milionu (EZC), na úhor s 0,05 milionu (EZRU) a vůbec nejméně šlo na podporu jahod (EZRJ).

Graf č.29: Rozdělení plateb podle podopatření v ČR v mil. Kč

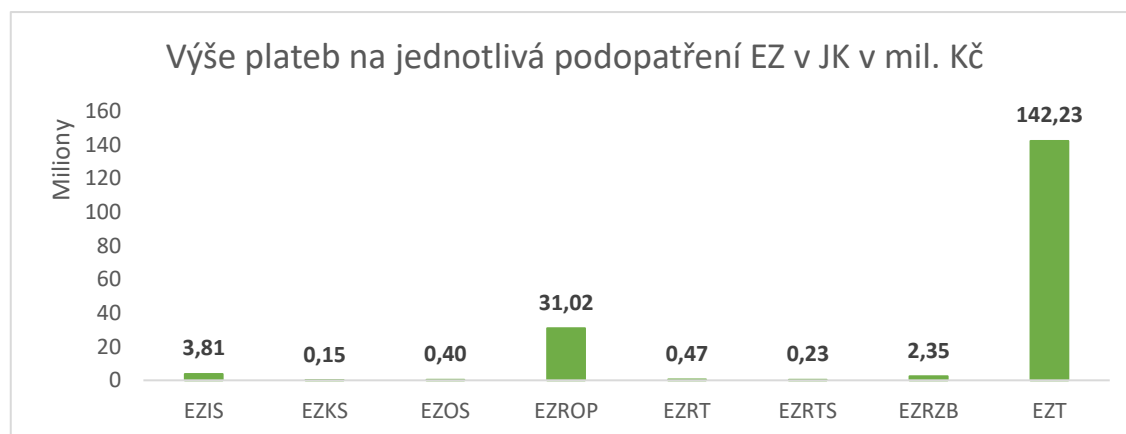

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování

V Jihočeském kraji bylo vyplaceno na podporu ekologického zemědělství celkem 180 660 505 milionů korun. Podpora podle podopatření v Jihočeském kraji měla podobnou strukturu jako na úrovni republikové. Nejvíce peněz šlo stejně jako na republikové úrovni na trvalé travní porosty s jedinou rozdílností, že procentuálně je vyšší podpora v kraji. V kraji platba na trvalé travní porosty tvořila téměř 80% veškerých plateb. Konkrétně to byla částka 142,23 milionů korun. Druhou nejobjemnější skupinu tvořily platby na ostatní plodiny na orné půdě s 31,02 miliony korun. Procentuální podíl

byl nižší než na republikové úrovni. Podíl ostatních plodin na orné půdě tvořil 17%. Následovaly platby na intenzivní sady s 3,81 miliony, zeleniny a byliny s 2,35 miliony korun. Méně než 1% plateb šlo na trávy na orné půdě, ostatní sady, trávy na semeno a nejmenší podpora šla na krajinnotvorné sady. Rozdělení plateb podle jednotlivých podopatření EZ v Jihočeském kraji je znázorněno v grafu č.30.

Graf č.30: Rozdělení plateb podopatření v JK v mil. Kč

Zdroje: Ministerstvo zemědělství. Oddělení agroenvironmentálních plateb. Vlastní zpracování

5.2.6 Rozhory s ekologickými zemědělci Jihočeského kraje

V rámci rozhovorů bylo zvoleno 5 ekologicky hospodařících subjektů z Jihočeského kraje, se kterými byl veden rozhovor s následnou diskusí o daném otázkách. Vybraným subjektům hospodařících v ekologickém zemědělství byly položeny tři následující otázky:

- 1) Proč hospodaříte v ekologickém zemědělství?
- 2) Myslíte si, že v ekologickém zemědělství v rámci Jihočeského kraje jsou vhodnější podmínky pro hospodaření v ekologickém zemědělství, než je tomu ve zbytku České republiky?
- 3) Využíváte dotace pro ekologické zemědělství?

Na první položenou otázku Proč hospodaříte v ekologickém zemědělství, uvedlo část vybraných ekologických zemědělců, že se jednalo pouze o vybraný záměr, jak zušlechtit část svých pozemků. Jinak pro ně není v současné době výhodné podnikat v této oblasti. Hlavní problém spatřují ve výživě plodin, které není možné v rámci ekologického

zemědělství dostatečně přihnojovat. Rostlina poté nemá schopnost dostatečně růst, je malá a slabá, dochází k napadení rostlin plísněmi, následně dochází k velkému nárůstu plevelů a plodina uhyne. V této oblasti vidí největší problém v rámci rostlinné produkce. V rámci živočišné produkce je pro ně výhodné chovat krávy bez tržní produkce mléka, neboť své pozemky, na kterých není možné pěstovat vhodné plodiny, využijí k pastvě skotu. Druhá část ekologických subjektů uvedla, že v ekologické zemědělství podnikají na základě pro ně výhodných podmínek (převážně dotací pro chov skotu) a zisku z této činnosti než měli v rámci konvenčního hospodaření.

Na druhou položenou otázku, zda si myslíte, že v ekologickém zemědělství v rámci Jihočeského kraje jsou vhodnější podmínky pro hospodaření v ekologickém zemědělství než je tomu v ČR odpovědělo část subjektů, že v Jihočeském kraji se daří ekologicky hospodařit nejlépe v horských a podhorských oblastech. Díky těmto lokalitám je zde podle nich vyšší počet ekologických subjektů než je tomu v rámci ČR. Dále ekologičtí zemědělci uvedli, že pokud jde o prodej produktů z ekologického zemědělství a je uvedeno, že produkt pochází z Jihočeského kraje, je o takové produkty nemalý zájem, neboť pro spotřebitele prý platí „Co je z Jihočeského kraje – je zdravé“. Druhá polovina ekologických subjektů uvedla, že danou problematiku neřeší. Jeden ze subjektů uvedl, že Jihočeský kraj je vnímán dlouhodobě jako přírodě blízký region, díky velkému množství chráněných oblastí, zejména Národnímu parku Šumava, proto prý i místní zemědělci mají větší enviromentálnější cítění, než je tomu v ostatních krajích. Tento důvod považuje i za to, že v Jihočeském kraji je více ekologických subjektů.

Na poslední položenou otázku, týkající se dotací pro ekologické zemědělce, bylo vybranými ekologickými subjekty shodně odpovězeno, že v této oblasti hospodaří výhradně díky poskytnutým dotacím.

6. Výsledky a doporučení

V České republice se v roce 2015 rozprostírá 478 988 hektarů ekologicky obhospodařované půdy, což představuje přibližně 12% z celkové výměry zemědělské půdy v České republice. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy jsou situovány v Jihočeském kraji, kde je hospodařeno v režimu ekologickém na 72 612 hektarech. Hlavním důvodem nejrozsáhlejší výměry ekologického hospodaření je, že Jihočeský kraj je místem, kde se nachází nejvíce méně příznivých oblastí, zejména horských a podhorských oblastí, pro které má právě ekologické zemědělství největší uplatnění.

Struktura ploch v ekologickém zemědělství České republiky v roce 2015 byla tvořena z 85% trvalými travními porosty, 14% ornou půdou a z 1% trvalými kulturami. Struktura ekologicky obhospodařovaných ploch v Jihočeském kraji byla odlišná. Ekologické zemědělství Jihočeského kraje je tvořeno 91 % ploch trvale travními porosty (65 845 ha), 8% (6 242 ha) ornou půdou a 1% (511 ha) trvalými kulturami. Dominance trvalých travních porostů je zapříčiněna vysokým podílem méně příznivých oblastí, pro které jsou typické trvalé travní porosty. Menší podíl orné půdy v Jihočeském kraji oproti České republice je zapříčiněna taktéž vyšším podílem méně příznivých oblastí.

Počet ekologicky podnikajících subjektů v České republice v roce 2015 činil 4 272 subjektů. Nejpočetnějším krajem byl kraj Jihočeský, kde ekologicky hospodařilo 576 subjektů s aktivní registrací. Nejvíce subjektů Jihočeského kraje bylo zaregistrováno v okrese Prachatice (135). Tento fakt potvrzuje subhypotézu, že v Jihočeském kraji je registrováno více subjektů, než je tomu v ostatních regionech. Zároveň tuto skutečnost potvrdila i většina dotazovaných ekologických zemědělců Jihočeského kraje, že je zde největší počet subjektů, hlavně kvůli velké výměře horských a podhorských oblastí. Jeden ze subjektů řekl, že Jihočeský kraj je vnímán dlouhodobě jako přírodě blízký region, díky velkému množství chráněných oblastí, proto prý i místní zemědělci mají větší environmentálnější cítění, než je tomu v ostatních krajích a hospodaří ekologicky.

Mezi nejpěstovanější plodiny na orné půdě patřily obiloviny a pícniny, které v České republice tvořili přes 84%. V Jihočeském kraji tyto dvě skupiny dokonce tvořily přes 87%. Nejpěstovanější obilovina v České republice byla pšenice, zatímco v Jihočeském kraji byl nejpěstovanější oves, který je typický pro méně příznivé oblasti, jelikož je považován za nejméně náročnou obilovinu na živiny.

V živočišné produkci jednoznačně na republikové úrovni i v Jihočeském kraji dominoval chov skotu bez tržní produkce. Chov skotu je zejména rozšířen v horských a podhorských oblastech, kde má dominantní postavení. V horských a podhorských oblastech se pak rozvinul, i díky nastavení dotací, chov krav bez tržní produkce mléka s využitím masných plemen. V Jihočeském kraji bylo v roce 2015 chováno celkem 16 691 ks krav bez tržní produkce mléka tj, 15,8 % z celkového počtu v rámci ČR. Tuto skutečnost potvrzují i rozhovory se zemědělci, kteří říkají, že chov skotu je nejuhodnější oblastí ekologického zemědělství.

Dotační podpora ekologického zemědělství v České republice v roce 2015 čítala kolem 1,3 miliardy korun. Největší obnos byl vyplacen v Jihočeském kraji, kde bylo vyplaceno přes 13% veškerých finančních prostředků, konkrétně to byla částka přes 180 milionů korun, na které žádalo 562 ekologických subjektů Jihočeského kraje, což je nejvíce ze všech krajů. Tento fakt potvrzuje subhypotézu, že v Jihočeském kraji bylo vyplaceno více finančních prostředků, než bylo vyplaceno v ostatních krajích České republiky. V rámci České republiky šlo nejvíce finančních prostředků na podporu trvalých travních porostů, kam směřovalo kolem 70% všech vyplacených finančních prostředků, konkrétně to byla částka přes 942 milionů korun. V Jihočeském kraji také nejvíce prostředků putovalo na podporu trvale travních porostů, kam šlo přes 76% vyplacených prostředků z Jihočeského kraje. Největší obnos v rámci Jihočeského kraje byl vyplacen v okrese Český Krumlov, kde bylo vyplaceno přes 53,55 milionů korun, což představovalo téměř 30 % veškerých vyplacených prostředků v Jihočeském kraji.

Z výše popsaných výsledků je zřejmé, že Jihočeský kraj lze vnímat jako kraj s velice vhodnými podmínkami pro hospodaření v ekologickém zemědělství. Tím je možné potvrdit i hypotézu, že v Jihočeském kraji jsou vhodnější podmínky pro provozování ekologického zemědělství, než je tomu v ostatních regionech České Republiky.

Doporučení

I když jsem si vědom, že má práce se týká jen jednoho roku a opírá se o pilotní rozhovory pouze s pěti zemědělci, rád bych uvedl některá doporučení, týkající se ekologického zemědělství, který mají obecnější charakter. Ekologické zemědělství by se mělo v nejbližší budoucnosti soustředit vícero na podporu produkčních funkcí na orné půdě, kde by mělo docházet k nárůstu orné půdy na úkor trvalých travních porostů. Je třeba přenastavit dotační politiku tak, aby nedocházelo k dalšímu rozšiřování trvalých travních porostů na úkor orné půdy. Dále bych rád upozornil na náročnost administrativy, která je pro zemědělce nesmírně obtížně zvládnutelná a zároveň je jedním z faktorů zvyšující cenu bioproduktů, čímž se tyto produkty stávají pro své poptávající nedostupné. Je třeba snížit tuto zátěž, což by jistě vedlo ke snížení ceny biopotravin na trhu a zároveň by se tyto produkty staly konkurenceschopnými. Dále by bylo dobré zajistit a zkvalitnit větší informovanost spotřebitelů o hospodaření v ekologickém zemědělství, zajistit informace týkající se cen, výroby, zpracování, spotřeby a obchodu v této oblasti.

Podle mého názoru by ekologické zemědělství mělo být nadále vzorem rozvoje multifunkčního zemědělství, respektive hospodaření v krajině.

8. Závěr

Cílem mé práce bylo porovnat strukturu ekologického zemědělství v Jihočeském kraji a České republice, a to z hledisek struktury ploch, počtu ekologických subjektů, rostlinné a živočišné produkce. Dále se práce zabývala zhodnocením čerpáním dotací v Jihočeském kraji, kde byly získané údaje porovnány s celorepublikovou situací.

Z výsledkům mé práce vyplývá, že hlavní rozdíl mezi hospodařením v ekologickém zemědělstvím v Jihočeském kraji a v ostatních regionech České republiky je převážně ve struktuře obhospodařovaných ekologických ploch. Jihočeský kraj je tvořen nejvyšším podílem méně příznivých oblastí, pro které je ekologické zemědělství typické. V méně příznivých oblastech plní ekologické zemědělství zejména mimoprodukční enviromentální funkce. Z důvodu méně příznivých oblastí je v Jihočeském kraji situována i největší výměra ekologicky obhospodařovaných ploch ze všech krajů České republiky. V méně příznivých oblastech je také typický chov skotu bez tržní produkce mléka, který má dominantnější postavení na úrovni Jihočeského kraje než ve zbytku České republiky. Schopnost skotu efektivně využít pícniny i travní porosty umožňuje využití a zúrodnění méně příznivých oblastí. Ve struktuře plodin Jihočeského kraje je nejpěstovanější plodinou oves, který je také typický pro horské a podhorské oblasti, jelikož je považován za nejméně náročnou plodinu na živiny a bývá využíván jako krmivo pro ekologicky chovaná zvířata.

Dalším znatelným rozdílem je počet subjektů a výše přijatých dotací. V Jihočeském kraji je evidováno nejvíce ekologicky hospodařících subjektů ze všech regionů České republiky, což je zapříčiněno příznivou strukturou ploch pro ekologické zemědělství a zejména také přírodě blízkému vnímání, díky kterému se zemědělství podnikatelé vydávají na cestu ekologického zemědělství. Výše přijatých dotací činila nejvyšší obnos ze všech ostatních regionů, což je způsobeno největším podílem trvalých travních porostů, do kterých šlo nejvíce finančních prostředků.

Z výše popsaných výsledků je patrné, že Jihočeský kraj lze vnímat jako kraj s velice příznivými podmínkami pro hospodaření v ekologickém zemědělství. Tím lze potvrdit i hypotézu, že v Jihočeském kraji jsou vhodnější podmínky pro provozování ekologického zemědělství, než je tomu v ostatních regionech České Republiky.

I. Summary and Keywords

Organic farming is an alternative agricultural system, which produce good quality food, sustains health of soils, ecosystems and mainly people. The aim of my work is to analyse structure of organic farming and his financial support in the South Bohemia Region and in the Czech Republic.

My work is divided into two chapters. The first one is focused on analysis of the structure of organic farming in the Region of South Bohemia, which is compared with structure of organic farming in the Czech Republic. It monitors structure of land, acreage of organic farming, numbers of organic farmer, mainly financial support, plant production and livestock production. This part I created on the basis of data, which are obtained from the databases and analysis of the Institute of Agricultural Economics and Information and the Ministry of Agriculture. The second part is based on interviews and discussions with organic farmers of the South Bohemian Region, which serve as a feedback to confirm or decline the results. The data was processed with help of MS Office, especially MS Excel.

Keywords: Organic farming, structure of land, financial support, South Bohemia Region

II. Seznam použitých zdrojů a literatury

Odborná tištěná literatura

- Daly, M., 2011. *Welfare*. Cambridge: Polity.
- Dvorský, J. & Urban, J., 2014. *Základy ekologického zemědělství*. Brno: ÚKZÚZ.
- Hrabánková, M. & kol., a., 2009. *Identifikace sociálně-ekonomických podmínek rozvoje horských a podhorských oblastí*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Kalinová, J., 2007. *Půdní úrodnost, výživa a hnojení rostlin v ekologickém zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita Zemědělská fakulta.
- Konvalina, P., 2014. Pěstování vybraných plodin v ekologickém zemědělství. V: České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Konvalina, P., Moudrý, J., Moudrý ml., J. & Kalinová, J., 2007. *Pěstování rostlin v ekologickém zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita Zemědělská fakulta.
- Lacko-Bartošová, M. & kol., a., 2005. *Udržitelné a ekologické polnohospodářství*. Nitra: Slovenská polnohospodářská univerzita.
- Lampkin, N., Foster, C., Padel, S. & Midmore, P., 1999. *The Policy and Regulatory Environment for Organic farming in Europe*. Hohenheim: autor neznámý
- Lichtfouse, E., Navarrete, M. & Debaeke, P., 2009. *Sustainable Agriculture*. Dijon: Springer Science & Business Media.
- Lockeretz, W., 2007. *Organic farming: an international history*. Cambridge: CABI.
- Ministerstvo zemědělství, 2016. *Ročenka 2015: Ekologické zemědělství v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství.
- Moudrý, J., 2007. *Základní principy ekologického zemědělství*. České Budějovice: JU ZF.
- Moudrý, J., Konvalina, P., Moudrý ml., J. & Kalinová, J., 2007. *Ekologické zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta.
- Moudrý, J., Moudrý ml., J., Konvalina, P. & Kalinová, J., 2007. *Kontrola, certifikace a poradenství bioprodukce.* České Budějovice: Jihočeská univerzita Zemědělská fakulta.
- Stolze, M., Piorr, A., Haring, A. & Dabbert, S., 2000. *The Environmental impacts of Organic Farming In Europe*. Stuttgart: University of Hohenheim.
- Šarapatka, B., 2010. *Agroekologie-východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření*. Olomouc: Bioinstitut, o.p.s..
- Šarapatka, B., Niggli, U. & kol., a., 2008. *Zemědělství a krajina: cesty k vzájemnému souladu*. Olomouc: Bioinstitut.

- Šarapatka, B. & Urban, J., 2003. *Ekologické zemědělství*. Praha: MŽP.
- Šarapatka, B. & Urban, J., 2005. *Ekologické zemědělství*. Šumperk: PRO-BIO.
- Šarapatka, B. & Urban, J., 2006. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: PRO-BIO.
- Šejnohová, H., 2016. *Statistická ršetření ekologického zemědělství: základní údaje(2015)*
- Vaarst, M., Lund, V., Roderick, S. & Lockeretz, W., 2004. *Animal Health and Welfare in Organic Agriculture*. Cambridge: CABI.

Internetové zdroje

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, 2014.

[Online]

Dostupné z:

http://eagri.cz/public/web/file/442986/Akcni_plan_CR_pro_rozvoj_EZ_Czech_Action_Plan_for_Development_of_OF.pdf

Biospotřebitel, 2018. *Značení biopotravin*. [Online]

Dostupné z: <http://biospotrebitel.cz/chci-znat-bio/jak-poznam-bio/znaceni-biopotravin>

Český statistický úřad, 2018. *Charakteristika kraje*. [Online]

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xc/charakteristika_kraje

Český statistický úřad, 2018. *Statistická ročenka Jihočeského kraje-2015*. [Online]

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2016>

eAGRI, 2018. *Ekologické zemědělství*. [Online]

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/opatreni/m11-ekologicke-zemedelstvi-ez/>

eAGRI, 2018. *Kontrolní organizace*. [Online]

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola/>

eAGRI, 2018. *Loga a značení*. [Online]

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/loga-a-znaceni/>

FAO, 2018. *Sustainable food and agriculture*. [Online]

Dostupné z: <http://www.fao.org/sustainability/en/>

IFOAM, 2018. *Definiton of organic agriculture*. [Online]

Dostupné z: <https://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture>

IFOAM, 2018. *Principles of organic agriculutre*. [Online]

Dostupné z: <https://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/principles-organic-agriculture>

Nariadení Komise (ES) 889/2008, 2008. [Online]
 Dostupné z: http://www.ekozemedelstvi.cz/files/soubory/889_2008.pdf

Nariadení Rady (EHS) č. 2092/91, 1991. [Online]
 Dostupné z: http://www.agronavigator.cz/ekozem/attachments/narizeni_Rady_2092-cast_1.pdf

Nariadení Rady (ES) 834/2007, 2007. [Online]
 Dostupné z: http://www.ekozemedelstvi.cz/files/soubory/834_2007.pdf

Program rozvoje venkova 2007-2013, 2005. [Online]
 Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/program-rozvoje-venkova>

Program rozvoje venkova 2014-2020, 2015. [Online]
 Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/prv2014>

Vaarst, M., Lund, V., Roderick, S. & Lockeretz, W., 2004. *Animal Health and Welfare in Organic Agriculture*. Cambridge: CABI.

Zákon č. 17/1992 Sb., 1992. [Online]
 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>

Zákon č. 242/2000 Sb., 2000. [Online]
 Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048873.html>

III. Seznam grafů, tabulek a obrázků

Seznam grafů

Graf č.1: Vývoj podpory ekologického zemědělství v ČR 1998-2015	19
Graf č. 2 Rozloha EZ podle krajů v roce 2015 v procentech	29
Graf č.3: Podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy v ČR v roce 2015	30
Graf č. 4: Podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy v JK v roce 2015	30
Graf č. 5: Struktura ploch EZ v České republice v roce 2015 (ha) i (%)	31
Graf č.6: Struktura ploch EZ v Jihočeském kraji v roce 2015 (ha) i (%)	31
Graf č. 7: Počet subjektů ČR podle krajů v roce 2015	33
Graf č.8: Počet subjektů JK podle okresů v roce 2015	33
Graf č.9: Zastoupení plodiny na orné půdě ČR v roce 2015 (%)	34

Graf č. 10: Zastoupení plodiny na orné půdě JK v roce 2015 (%)	35
Graf č. 11: Zastoupení obiloviny České republiky v roce 2015 (%)	36
Graf č. 12: Zastoupení obiloviny Jihočeského kraje v roce 2015 (%)	37
Graf č. 13: Zastoupení pícnin na OP v ČR v roce 2015 (%)	38
Graf č. 14: Zastoupení pícnin na OP v JK v roce 2015 (%)	38
Graf č. 15: Zastoupení Luskoviny v ČR v roce 2015 (%)	39
Graf č. 16: Zastoupení Luskovin v JK v roce 2015 (%)	40
Graf č. 17: Zastoupení TTP v EZ a PO v ČR v roce 2015 (%)	40
Graf č. 18: Zastoupení TTP v EZ a PO v JK v roce 2015 (%)	41
Graf č. 19: Zastoupení TK v ČR v roce 2015 (%)	42
Graf č. 20: Zastoupení TK v JK v roce 2015 (%)	42
Graf č. 21: Živočišná produkce České republiky v roce 2015 (%)	43
Graf č. 22: Živočišná produkce Jihočeského kraje v roce 2015 (%)	43
Graf č. 23: Počet žadatelů o podporu EZ v roce 2015	45
Graf č. 24: Počet žadatelů o dotace v okresech Jihočeského kraje v roce 2015	46
Graf č.25: Zažádaná výměra v EZ v ČR v roce 2015 (ha)	46
Graf č.26: Zažádaná výměra v okresech JK v roce 2015 (ha)	47
Graf č.27: Vyplacené finanční prostředky na EZ v roce 2015 v mil. Kč	48
Graf č.28: Vyplacené finanční prostředky v JK v mil. Kč	48
Graf č.29: Rozdělení plateb podle podopatření v mil. Kč	49
Graf č.30: Rozdělení plateb podopatření v JK v mil. Kč	50

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj EZ v České republice 1990-2015	18
Tabulka č. 2: Výše plateb PO 2014-2020	20
Tabulka č. 3: Prioritní a strategické oblasti AP do roku 2020	22
Tabulka č.4: Celková rozloha EZ podle krajů v roce 2015	28
Tabulka č. 5: Počet hospodářských zvířat v roce 2015	44

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Multifunkční koncept EZ	6
Obrázek č. 2: Certifikát EZ	13
Obrázek č. 3: Jednotné logo Evropské unie	14
Obrázek č. 4: Národní značení – Biozebra	14
Obrázek č. 5: Méně příznivé oblasti (LFA) v Jihočeském kraji	27